

Utlåtande 2008:49 RVI (Dnr 327-5229/2007)

Riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Riktlinjer för köhantering inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden (*bilaga 2*) antas med de ändringar och tillägg som föredragande borgarråd anför i utlåtandet.
2. Äldrenämnden ges i uppdrag att årligen följa upp köhanteringssystemet i enlighet med föredragande borgarråds förslag.

Föredragande borgarrådet Ewa Samuelsson anför följande.

Ärendet

Valfrihet kommer att införas i äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden den 1 juli 2008. För att hantera detta pågår ett arbete med att utveckla ett köhanteringssystem där alla vård- och omsorgsboenden inom kundvals-systemet ska ingå. I föreliggande förslag till riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden föreslås hur köhanteringssystemet ska vara uppbyggt och hur det ska tillämpas. Förslaget har utformats för att tillgoda såväl den enskildes rätt att välja boende som socialtjänstlagens krav på att gynnande biståndsbeslut ska verkställas inom skälig tid.

I varje stadsdelsnämnd ska det finnas en köansvarig handläggare. Denne administrerar köerna till samtliga boenden som finns inom stadsdelsnämndens geografiska område. Dessutom kommer varje stadsdelsnämnd att ansvara för köerna till ett antal privata boenden som ligger utanför det geografiska områ-

det. Varje boende har en eller flera köer beroende på vilka olika inriktningar som finns på boendet. Lediga lägenheter/platser ska förmedlas efter kötid. Undantag ska dock göras för makar/registrerade partners/sambor i enlighet med parbogarantin. Garantin gäller om båda fått ett beslut om bistånd och förutsatt att valt boende kan erbjuda den omsorg som krävs för båda parter. Regeln innebär förtur till det boende där make/partner/sambo redan bor, när så är möjligt.

Vidare föreslås att antalet personer som kan stå i kö till ett boende begränsas efter boendets storlek. Detta för att öka sannolikheten att den enskildes önskemål kan komma att tillgodoses inom överskådlig tid.

Den enskilde föreslås kunna stå i tre olika köer samtidigt. Den enskilde behöver inte göra någon prioritering av sina val och har alltid möjlighet att ändra sitt val av boende i efterhand om han/hon ändrat sig. Om det inte genast finns en ledig lägenhet att tillgå på något av de boenden den enskilde valt ska den enskilde alltid erbjudas ett alternativt likvärdigt boende. Även om den enskilde accepterar det alternativa boende som erbjuds kan han/hon välja att stå kvar i kö till valt boende/valda boenden. Om den enskilde valt att vänta på önskat boende men inte kunnat erbjudas en lägenhet inom två månader ska han/hon återigen erbjudas ett annat alternativ. Detta för att beslutet om särskilt boende ska kunna verkställas inom skälig tid. I riktlinjerna betonas särskilt vikten av att det sker en fullgod dokumentation av handläggningen i varje ärende.

Beredning

Ärendet har initierats av äldrenämnden. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm. Kommunstyrelsens pensionärsråd har inkommit med synpunkter på ärendet den 6 december 2007.

Stadsledningskontoret anser att det är mycket positivt att alla stockholmare ges samma möjlighet att få tillgång till alla stadens vård- och omsorgsboenden oavsett vilken stadsdelsnämnd den enskilde tillhör. Stadsledningskontoret anser att det är mycket viktigt att den enskilde får information om vilka alternativ som finns tillgängliga omedelbart eller inom en rimlig tid utifrån den enskildes vårdbehov, en dialog ska ske mellan den äldre och biståndshandläggaren. Stadsledningskontoret anser vidare att det köhanteringssystem som ska utvecklas måste konstrueras på ett sätt som minimerar all manuell hantering. När det

gäller parbogarantin anser stadsledningskontoret att regeln bör innebära förtur till det boende där make/partner/sambo redan bor.

Bromma stadsdelsnämnd ställer sig positiv till att det utformats tydliga riktlinjer för köhanteringen inom äldreomsorgen i staden, men konstaterar att föreliggande förslag till riktlinjer medför en omfattande administration, dels runt själva köhanteringen med frekventa alternativa erbjudanden av bostäder som den enskilde inte har önskat, dels på grund av kraven på dokumentation. Stadsdelsnämnden anser att bostäderna i princip ska förmedlas efter kötid, men påtalar att riktlinjerna måste förtydligas vad gäller behov av akut karaktär och att köutrymmet till respektive boende måste fastställas till en realistisk nivå så att den som står i kö också kan få en bostad inom rimlig tid. Vidare framhåller nämnden vikten av att staden utarbetar tydlig och lättillgänglig information om valfrihetssystemets olika delar och framhåller att en förutsättning för att köhanteringen i valfrihetssystemet ska fungera är ett smidigt och funktionssäkert tekniskt system som stöd för förmedlingen av bostäder.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ställer sig positiv till de förslagna riktlinjerna för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden. Nämnden tillämpar redan delar av äldreförvaltningens förslag. Hänsyn tas till önskemål om boende och möjlighet ges att stå i kö till önskat boende om plats inte finns att tillgå vid ansökningstillfället. Nämnden ser dock vissa svårigheter med att lämna besked om hur lång kötiden kan förväntas bli till de olika vård- och omsorgsboendena.

Farsta stadsdelsnämnd anser i det stora hela att förslaget till riktlinjer för hur köhanteringen ska tillämpas och hanteras i det kommande valfrihetssystemet är bra. Dock framhåller nämnden att det behövs förtydliganden och förändringar i vissa delar av riktlinjerna. Nämnden anser att det måste tas fram ett omfattande och detaljerat informationsmaterial kring valbara boenden. Nämnden ställer sig frågande till om det är rimligt att ha lika många köplatser som boendeplatser, i synnerhet på gruppboenden där den genomsnittliga boendetiden är relativt lång. För att undvika långa köer föreslår nämnden att den enskilde eller företrädare aktivt ”förnyar” sin köplats/sina köplatser en gång per år.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd ställer sig positiv till valfrihetsmodellens mål och anser att det är viktigt att köhanteringssystemet är effektivt och väl fungerande för att målen om valfrihet ska uppfyllas. Vidare påpekas att det är viktigt att köhanteringssystemet inte blir kostnadsdrivande. Stadsdelsnämnden efterfrågar därför en ekonomisk analys över systemets kostnadseffektiva effekter. Stadsdelsnämnden anser att förslaget innebär en ökad administration och en ökad belastning på biståndshandläggarna, vilket kommer att

ställa krav på ökade resurser. Möjligheten att stå kvar i kö till andra boenden, när plats på ett vård- och omsorgsboende har erhållits, kan, enligt stadsdelsnämnden, fördröja köhanteringen och leda till långa väntetider. Vidare är det inte möjligt att prioritera äldre med akuta behov, vilket stadsdelsnämnden anser vara en brist. Stadsdelsnämnden menar att det är viktigt att staden centralt skapar en likformig information gällande köhanteringen i syfte att säkerställa likställigheten i staden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att det måste säkerställas att den enskilde får ta del av boendeerbjudandet. Stadsdelsnämnden anser att förslaget till riktlinjer är mycket bra skrivet, att det är tydligt och ger en bra struktur för stadsdelsförvaltningarna att verkställa valfrihetssystemet på ett likställt sätt. Vidare vill nämnden poängtera vikten av att det tydligt redovisas när den enskilde tackar nej till erbjudande om specifikt boende och skälet till att den enskilde tackar nej. Det är angeläget att det tydligt dokumenteras hur den enskildes behov av vård och omsorg ska tillgodoses. Stadsdelsnämnden anser att det är viktigt att handläggarna redan vid det gynnande beslutet ger tydlig och lätt information om rutiner och de svarstider som gäller för flytt till vård och omsorgsboende. Vidare föreslås att det bör genomföras en utvärdering av de föreslagna riktlinjerna varje år och att aktuell kötid för varje boende bör redovisas en gång per år. Det är, enligt stadsdelsnämnden, viktigt att fastställa vem som är betalningsansvarig för flytten emellan boenden. Stadsdelsnämnden anser att den enskilde tydligt bör informeras om att vissa boenden har mycket få platser och att det kan vara svårt att få plats inom en rimlig framtid.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att utvecklingen vad gäller kötider bör följas noga för att eventuellt justera antalet köplatser. Enligt nämnden behövs ett förtydligande i riktlinjerna vad som gäller när båda makar har behov av särskilt boende med olika diagnoser. Nämnden vill också framhålla vikten av att det finns en fullgod information framtagen om såväl boenden i stadens regi som varje enskild utförare. Enligt nämnden bör frågan om hur personer med akuta behov ska kunna lösas inom ramen för köhanteringssystemet ses över ytterligare en gång. Enligt nämnden måste det finnas möjlighet för personer med akuta behov att snabbt få en plats.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att den föreslagna funktionen som köhandläggare ska vara centralt placerad och att en kombination av kötid och närhetsprincipen ska vara avgörande för vilket boende den enskilde kommer att erbjudas. Det är också viktigt att det av riktlinjerna tydligt framgår vad som gäller när en kö är stängd och att begreppet ”likvärdigt boende” förtydligas. Enligt förslaget har den enskilde tre dagar på sig att tacka ja eller nej till erbjuden plats. Ur ett utförar-/beställarperspektiv är det en lång tid och nämnden

anser därför att staden bör se över tidsgränserna så att dessa kommunicerar med de ekonomiska villkoren för utförare.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd ser det som mycket positivt att valfriheten inom äldreomsorgen utökas till att även omfatta boenden med heldygnsomsorg och att tillgängliga vård- och omsorgsboenden ska ses som en gemensam resurs för staden. Nämnden vill här framhålla vikten av att enhetlig, tydlig och lättförståelig information utformas till de äldre och deras närstående om möjligheterna att kunna välja boende och om möjligheterna att kunna ställa sig i kö om plats inte är tillgänglig på det/de boenden man valt. Det finns även ett behov av att informationen utformas på flera olika språk. Enligt nämndens mening är tre dagar en allt för kort betänketid för att lämna besked, då detta kan innebära praktiska svårigheter för den enskilde. Nämnden anser också att det är ytterst angeläget att det klagörs och av riktlinjerna framgår vilka möjligheter som står till buds för att kunna lösa ett akut behov av plats om det är kötid som är avgörande.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anser att det för den enskilde äldre och deras anhöriga kommer att vara positivt att i större utsträckning kunna påverka vilket boende den äldre ska bo på. Det är dock viktigt att det inte blir ett kostnadsdrivande system som helhet. Nämnden menar att kön borde begränsas mer om den enskilde ska ha någon möjlighet att få en plats inom rimlig tid. Förslaget att varje person som får ett erbjudande ska lämna besked inom tre dagar anser nämnden inte vara realistiskt. En rimligare regel vore att sätta sju dagar. Nämnden anser inte heller att det är rimligt att den enskilde ska kunna tacka nej till boenden mer än fyra gånger. Det är också mycket viktigt att det datasystem som ska utarbetas är lätthanterligt för att det ska kunna fungera smidigt och snabbt. Det bör finnas en enkel signal så fort det finns lediga lägenheter, så att köhandläggaren inte behöver gå in i systemet hela tiden och titta. När det gäller makar anser nämnden att de borde kunna få förtur i kön till det vård- och omsorgsboende där maken/makan bor.

Skärholmens stadsdelsnämnd ser positivt på valfrihetsmodellens mål, att genom en mångfald av vård- och omsorgsboenden, öka de äldres möjligheter att välja till vilket boende som man önskar flytta. För att kunna uppfylla målet är det dock viktigt att köhanteringssystemet är effektivt och väl fungerande. Dessutom är det viktigt att systemet inte blir kostnadsdrivande. Därför är det angeläget att en ekonomisk analys kan åstadkommas över systemets kostnadsmissiga effekter för stadsdelarna. Nämnden ser ett problem med att en äldre som fått plats i särskild boendeform med rätt omsorgsnivå ändå kan stå kvar i två andra köer för annan plats. Det kan då bli svårt att få plats för person i behov av förtur vid det tillfälle kön är upptagen av passiva sökanden. Enligt

nämnden förutsätter ett kundvalssystem en överkapacitet på platser, och med tanke på att vissa stadsdelar redan har många demenssjuka äldre personer i väntekön kan det speciellt inom denna målgrupp uppkomma proppar. För att få en effektiv och funktionell köhantering, anser förvaltningen att köhanteringen bör skötas centralt.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd vill framhålla att det i dag behövs extra resurser för att kunna tillsätta en köhanterare. Idag har biståndsbedömarna en mycket hög arbetsbelastning. Ytterligare arbetsuppgifter kan behöva kompenseras med förstärkning. Nämnden anser också att det är bra att det slås fast att det endast är kötid som gäller. När det gäller antalet köplatser anser nämnden dock att det är orimligt att gå efter antalet platser på boendet.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till nytt köhanteringssystem i sig är välkonstruerat och väl underbyggt, nämligen att ge den enskilda individen ökat inflytande över sin egen livssituation som grund för ökad livskvalitet och effektivitet. Nämnden ställer sig dock tveksam till att de enskilda boendena ska hantera en eller flera köer. För att underlätta för den enskilde, och för att minska den administrativa belastningen, skulle nämnden hellre se att det upprättades en gemensam kö per inriktning där den äldre ges möjlighet att prioritera vilka fem boenden som den vill komma till. Nämnden anser att tre dagar är för kort tid för den enskilde att lämna besked om erbjuden plats. Nämnden menar att sju dagar är en mer rimlig tidsrymd eftersom ersättningsystemet inrymmer denna tidsdräkt. För att biståndshandläggaren ska kunna hantera valet av vård- och omsorgsboende för de personer som inte kan eller vill välja själv anser nämnden att ett ”objektivt valsystem” bör utarbetas. Nämnden anser att behovskriterier bör inarbetas i den tekniska lösningen av köhanteringssystemet. Det kan till exempel ske genom att vårdtyngdsnivån beaktas. Även närhetsprincipen borde på något sätt finnas med i köhanteringen. Nämnden anser att det är mycket angeläget att köhanteringssystemet följs upp och utvärderas så att eventuella brister snabbt kan rättas till.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att köhanteringssystemet måste vara effektivt och väl fungerande. Dessutom är det viktigt att systemet inte blir kostnadsdrivande. Därför är det angeläget att en ekonomisk analys kan åstadkommas över systemets kostnadsmissiga effekter för stadsdelarna. Nämnden ser ett problem med att en äldre som fått plats i särskild boendeform med rätt omsorgsnivå ändå kan stå kvar i två andra köer för annan plats. Det kan då bli svårt att få plats för person i behov av förtur, vid det tillfälle kön är upptagen av passiva sökanden. För stadsdelarna innebär förslaget en ökad administration och en ökad belastning på biståndshandläggarna. För att få en effektiv och funktionell köhantering anser nämnden att den initialt bör skötas av en central köhanter-

ingsadministration. En annan möjlighet kan vara att dela på en gemensam köhanteringsadministration mellan stadsdelarna inom regionen.

Östermalms stadsdelsnämnd är i stort sett positiv till förslaget och anser att det underlättar för den enskilde att göra ett aktivt val av boende. Nämnden ser dock en risk att förslaget leder till ökade administrativa uppgifter och ökade kostnader. Nämnden ställer sig positiv till förslaget att lediga platser ska förmedlas efter kötid vilket innebär att en person inte kan prioriteras förbi i kön. En farhåga är dock att valfrihetssystemet inte kommer att ha tillräcklig kapacitet för att på ett tillfredställande sätt lösa de akuta behov av vård- och omsorgsboende som tämligen ofta uppstår inom äldreomsorgen. Nämnden menar att förslaget i denna del närmare bör analyseras och konsekvensbeskrivas. Riktlinjerna behöver också tydliggöra ansvaret kring kostnader då den enskilde måste flytta till ett alternativt boende i väntan på ytterligare en flytt till önskat boende.

Kommunstyrelsens pensionärsråd anser att ett valfrihetssystem inte får konstrueras så att det omöjliggör hänsyn till individuella behov, något som annars är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Rådet kräver att behovskriterier ska inarbetas i den tekniska lösningen av kösystemet, det kan bland annat ske genom att vårdtyngdsnivån beaktas. Vidare anser rådet att ”närhetsprincipen” på något sätt borde finnas med i köhanteringen. Rådet anser att tre dagar är en alldeles för kort tid för den enskilde att i kontakt med anhöriga fundera och lämna besked om att acceptera erbjuden plats. Rådet anser att en vecka är den kortaste tid som kan komma i fråga.

Mina synpunkter

Med kundval för vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorgen genomförs en av mandatperiodens stora valfrihetsreformer. Den innebär ökade förutsättningar för en individualiserad äldreomsorg med utgångspunkt i respekten för äldre människors integritet och självbestämmande.

Köhanteringssystemet har utformats för att tillgodose såväl den enskildes rätt att välja boende som socialtjänstlagens krav på att gynnande biståndsbeslut ska verkställas inom skälig tid.

Kundvalet innebär att stadens vård- och omsorgsboenden tydligare kommer att betraktas som en resurs för alla stadens äldre. Därmed tas ännu ett stort steg bort från den så kallade stadsdelsarresten. Hur efterfrågan förändras kommer att bli styrande för stadens äldreboendeplanering och för enskilda utförare etablering. Det bör i detta sammanhang förtydligas att det egna valet är en möjlighet för den enskilde, som aldrig får uppfattas som tvingande.

För att kunna nyttja rätten att välja krävs att äldre och deras anhöriga får tydlig information om vilka erbjudanden som står till buds utifrån deras specifika hjälpbehov. Ett arbete pågår med att utveckla ett informationssystem där uppgifter om de olika vård- och omsorgsboenden som är med i kundvals-systemet finns redovisade. Här kommer även resultat från brukarundersökningar och kvalitetsuppföljningar att offentliggöras. Information om de olika vård- och omsorgsboendena ska kunna ges muntligt, skriftligt och via stadens hemsida. Hjälp ska ges till dem som inte själva kan göra sitt val och inte har anhöriga eller god man som kan vara behjälpliga. Stadens ambition är att vidareutveckla systemet så e-tjänster kan erbjudas, vilket kan innebära att den enskilde som fått ett biståndsbeslut själv, eller via anhörig/god man, ska kunna söka plats och ställa sig i kö.

I riktlinjerna föreslås att den äldre som erbjuds plats har tre dagar på sig att svara och att inflyttning bör sedan ske inom sju dagar förutsatt att lägenheten är inflyttningsklar. Eftersom utförarna får ersättning från och med den dag inflyttning sker så instämmer jag i stadsledningskontorets förslag att riktlinjerna ändras till att inflyttning ska ske inom sju kalenderdagar från att den enskilde tackar ja förutsatt att lägenheten är inflyttningsklar. De tre dagar som den enskilde har på sig att svara avser kalenderdagar. Infaller sista svarsdag på en helg inväntas närmast efterföljande vardag.

Det är bra att den som redan bor på ett vård- och omsorgsboende kan stå i kö till annat eller andra boenden och ha rätt att stå kvar i kön så länge hon/han önskar. I detta finns dock en risk att den enskilde uppehåller en plats i kön, trots att han/hon ej har för avsikt att byta boende. Detta kan komma att resultera dels i onödigt administrativt arbete, dels i att platser står tomma onödigt länge. Enligt min mening bör den enskilde eller dennes företrädare aktivt förnya sin köplats en gång per år. Genom ett sådant system skulle endast aktiva sökanden finnas med i köerna samtidigt som det administrativa arbetet skulle effektiviseras och platserna inte stå tomma i onödan.

Grundtanken med köhanteringssystemet är att platser/lägenheter förmedlas efter kötid. Det är väldigt viktigt att systemet utvecklas så att den manuella hanteringen blir minimal och inte innehåller olika typer av förbehåll eller undantag. Ju mer man öppnar upp möjligheter för vissa grupper desto mer begränsas samma möjligheter för andra grupper.

Enligt min uppfattning måste dock undantag göras för makar/registerade partners/sambor i enlighet med parbogarantin. Garantin gäller om båda fått ett beslut om bistånd och förutsatt att valt boende kan erbjuda den omsorg som krävs för båda parter. Detta är ett klart avgränsat undantag och därmed också

lätt att hantera administrativt. Regeln ska innebära förtur till det boende där make/partner/sambo redan bor när så är möjligt.

Genom ett kontinuerligt utvecklings- och förbättringsarbete med fortlöpande utvärderingar kan köhanteringssystemet utvecklas. Först när systemet varit i drift en tid kan eventuella förbättringsområden identifieras. Äldrenämnden får därför i uppdrag att noga följa implementeringen och driften av köhanteringssystemet och att årligen göra avrapporteringar med förslag på eventuella förändrings- och förbättringsåtgärder.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Förslag till riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (s) och *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. återremittera ärendet
samt
2. därutöver anföra följande

De föreslagna riktlinjerna för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden är ytterligare en pusselbit i den så kallade kundvalsmodellen som redovisas separat. Denna sönderstyckning av frågan till olika ärenden gör det problematiskt att överblicka processen och få en helhetsbild. Det är mycket bekymrande att med det föreslagna systemet, är att våra äldres behov nu inte kommer i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö. Liksom oss i oppositionen är flera stadsdelsförvaltningar och stadsdelsnämnder oroade över att situationen för de äldre kan bli värre än den är idag, då platser riskeras att fyllas upp av dem som bedöms vara i mindre behov av vård. Ytterligare ett antal oklara frågor som oppositionen tidigare påtalat återkommer i remissomgången och besvaras inte av föredragande borgarråd. Valfrihet kan aldrig enbart handla om rätten att stå i kö. Valfrihet är att ha inflytande och medbestämmande. Hur detta köhanteringssystem går hand i hand med valfrihet, är ett mysterium för oss i oppositionen.

Möjligheten att få välja mellan olika boenden är naturligtvis positivt. Men valfrihet kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling och utan en dogmatisk utförsäljning av kommunala vård- och omsorgsboenden. Att centralisera och privatisera äldreomsorgen är inte lösningen på problemen i äldreomsorgen. Det blir

också tydligt att en reell valfrihet kräver en överkapacitet, vilket påpekas av flera remissinstanser. Det blir tydligt att det viktigaste är att det finns bra äldreboenden och kommunala boenden i alla delar av staden – för att ge valfrihet. Endast ett utökat byggande kan öka den verkliga valfriheten.

Att inte inkludera servicehus i det föreslagna kösystemet är dessutom märkligt, då det snarast är äldre som bor på servicehus som har orken att se över boendalternativ och sedermera ställa sig i kö. De äldre som har valmöjligheten att välja boende enligt dessa riktlinjer och ställa sig i kö till vård- och omsorgsboende, är framförallt de äldre som är i livets slutskede. Vi är oroliga att de inte kommer att orka med den byråkrati som den borgerliga majoriteten presenterar genom kundvalsmodellen, vilket drabbar äldre utan anhöriga som kan hjälpa till. Det borgerliga förslaget visar tydligt på en oförståelse för de äldres faktiska situation.

Tydliga riktlinjer för ett köhanteringssystem i äldreomsorgen är bra, men de måste vara genomarbetade, realistiska och anpassade efter de äldres behov, för att kunna fungera i praktiken och inte inge äldre falska förhoppningar som aldrig kan uppfyllas. Flera viktiga frågor utgör därför grund för en återremiss av ärendet:

- **Hur ska akuta behov lösas?**

Tämligen ofta uppstår akuta behov i äldre- och omsorgsboendena. Riktlinjerna behöver här förtydligas. Om det är kötid som är avgörande måste det framgå av riktlinjerna hur man löser ett akut behov av plats. Nu står det endast: ”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt”. Vad som menas med ”annat sätt” framgår inte heller. Ett valfrihetssystem måste konstrueras så att det är möjligt att ta hänsyn till individuella behov, något som annars är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Denna uppfattning delar vi med kommunstyrelsens pensionsnäringsråd, som bland annat kräver att behovskriterier ska inarbetas i kösystemet. Det går också att anknyta till de principer som staden har för förmedling av bostad enligt LSS till personer med funktionsnedsättning, där omsorgsbehovet har högsta prioritet. En person som bor i boende enligt äldre standard eller helt saknar boende prioriteras före en person som vill byta ett fullvärdigt boende mot ett annat (sidan 13, Dnr 326-244/2008). Ett liknande resonemang bör kunna föras när det gäller akuta omsorgsbehov för äldre i en situation när det inte finns tillräckligt med platser. Vidare finns det risk för otillräcklig kapacitet för de akuta behoven, exempelvis i samband med utskrivning från sjukhus. Denna fråga berörs överhuvudtaget inte av borgarrådet i hennes synpunkter.

- **Hur ska kriterierna för att få en plats utformas för att ta hänsyn till individen?**

Hur ska de äldres behov kunna tillmötesgå i riktlinjerna då man inte tar hänsyn till deras fysiska och psykiska tillstånd? Förutom kötiden behöver både närhetsprincipen och behovskriterier inarbetas i den tekniska lösningen. Det innebär att även vårdtyngd ska ha betydelse. Systemet utmålades som en individualiserad äldreomsorg men eftersom inte hänsyn tas till behov blir reformen mekanisk. Risk finns dessutom för att äldre får

svårare att bo i sitt närområde, när en närhetsprincip saknas, där även närhet till barn och andra nära anhöriga bör kunna räknas in. Ärendet saknar helt konsekvensbeskrivningar av att endast kötiden räknas utan hänsyn till behov och närhet till anhöriga, vilket gör att beslutsunderlaget inte är tillräckligt för att kunna fatta beslut i en så här viktig fråga för våra äldre.

- **Vad är rimlig svarstid?**

Att man ger de äldre endast tre dagar att tacka ja till ett erbjudande är orimligt, vilket också kommunstyrelsens pensionärsråd och flera stadsdelsnämnder påpekar. Om personen i fråga råkar vara bortrest under dessa tre dagar hos ett barn eller barnbarn exempelvis, går hon/han alltså miste om en plats i ett boende. Är detta valfrihet? En rimligare regel vore att sätta sju dagar som gräns. Att det föredragande borgarrådet vidhåller rimligheten i att begära svar efter tre dagar är besynnerligt. Det förefaller som att orsaken är kostnadsskäl och att företagets vinstnivåer väger tyngre än de äldres väl och ve.

I riktlinjerna 4.6 står att hyreskontrakt ska skrivas senast inom fyra dagar från att erbjudandet lämnats – det kan bli knappt för den administrativa hanteringen eftersom de flesta behöver hjälp av anhöriga. Det kan bli så att det endast återstår en dag för att teckna kontrakt om svar ges efter tre dagar på själva boendet.

- **Hur tillgodoses makars behov av plats?**

Det behövs ett förtydligande i riktlinjerna om vad som gäller när båda makar har behov av plats men med olika diagnoser. Föredragande borgarrådet säger att parbogarantin ska gälla när så är möjligt, vilket är en alldeles för luddig formulering. Garantin riskerar att urholkas, om den inte förtydligas, exempelvis om man kan begära en viss anpassning av boendet/personalresurserna för att tillgodose garantin.

- **Hur ska information föras ut?**

Det är helt verklighetsfrämmande att mycket vårdbehövande äldre ska kunna utnyttja ett system med e-tjänster. Risken är stor att enbart de som har anhöriga, som kan hjälpa dem, blir vinnare i detta system. Hur ska informationen gå till i akuta situationer, exempelvis i samband med en sjukhusvistelse? Vidare måste information finnas tillgängligt på olika språk. De större behoven av hjälp och information i fattigare områden där de äldre kanske inte är lika välinformerade eller vana att kräva sin rätt som i andra områden behöver också tillgodoses. Ett detaljerat informationsmaterial om valbara boenden behöver tas fram, men det är oklart vem som ansvarar och hur uppgifterna i materialet kvalitetssäkras.

- **Hur ska köerna formas?**

Hur definieras ”överskådlig tid” när det gäller de äldres möjligheter att få plats på önskat boende efter att ha köat dit? Är det till exempel rimligt att ha nio köplatser till ett gruppboende med nio platser där endast enstaka platser blir lediga varje år? Kön borde begränsas mer om plats ska kunna fås i rimlig tid, det anser även flera av remiss-

instanserna. Möjligheten att stå kvar i kön när ett annat boende beviljats kan leda till långa väntetider och att äldre med akuta behov inte kan prioriteras. Det bör även utredas hur många gånger det är rimligt att kunna tacka nej till boenden. En annan oklarhet som tas upp i remissvaren är vad som händer när en kö är stängd.

- Vad får kösystemet för effekt på stadsdelsnämndernas ekonomi och verksamhet?

Varje stadsdel ska ha en köansvarig handläggare. Hur kompenseras de ökade kostnaderna för detta? Med tanke på underskottet på 118 miljoner kronor inom stadsdelsnämndernas äldreomsorg för verksamhetsåret 2007, är det inte rimligt att belasta stadsdelsnämnderna med ytterligare utgifter eller biståndshandläggarna med ytterligare arbetsuppgifter. Hur försäkras man att systemet inte blir kostnadsdrivande? Hur kompenseras fattiga områden som kan bli tvungna att avsätta mer resurser på information än rika områden? En ekonomisk analys av dessa effekter är nödvändig.

- Hur garanterar man att beslut blir verkställda?

Risk finns för ett ökat antal icke verkställda beslut, om personer väljer att vänta på önskat boende. Om en person står i kö i två månader och det inte finns plats på önskat boende har kösamordnaren endast en månad på sig att hitta en plats för att verkställa beslutet inom tre månader. Om ett beslut inte verkställs inom tre månader, riskerar stadsdelsnämnderna att länsrätten beslutar om sanktionsavgifter som konsekvens, vilket direkt medför ekonomiska effekter för stadsdelsnämnderna.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Riktlinjer för köhantering inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden (*bilaga 2*) antas med de ändringar och tillägg som föredragande borgarråd anför i utlåtandet.
2. Äldrenämnden ges i uppdrag att årligen följa upp köhanteringssystemet i enlighet med föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 19 mars 2008

På kommunstyrelsens vägnar:
KRISTINA AXÉN OLIN

Ewa Samuelsson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert, Teres Lindberg och Malte Sigemalm* (alla s), *Stefan Nilsson* (mp) och *Inger Stark* (v) med hänvisning till reservationen av (s) och (mp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Valfrihet kommer att införas i äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden den 1 juli 2008. För att hantera detta pågår ett arbete med att utveckla ett köhanteringssystem där alla vård- och omsorgsboenden inom kundvals-systemet ska ingå. I föreliggande förslag till riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden föreslås hur köhanteringssystemet ska vara uppbyggt och hur det ska tillämpas. Förslaget har utformats för att tillgodose såväl den enskildes rätt att välja boende som socialtjänstlagens krav på att gynnande biståndsbeslut ska verkställas inom skälig tid.

I varje stadsdelsnämnd ska det finnas en köansvarig handläggare. Denne administrerar köerna till samtliga boenden som finns inom stadsdelsnämndens geografiska område. Dessutom kommer varje stadsdelsnämnd att ansvara för köerna till ett antal privata boenden som ligger utanför det geografiska området. Varje boende har en eller flera köer beroende på vilka olika inriktningar som finns på boendet. Lediga lägenheter/platser ska förmedlas efter kötid. Undantag ska dock göras för makar/registrerade partners/sambor i enlighet med parbogarantin. Garantin gäller om båda fått ett beslut om bistånd och förutsatt att valt boende kan erbjuda den omsorg som krävs för båda parter. Regeln innebär förtur till det boende där make/partner/sambo redan bor, när så är möjligt.

Vidare föreslås att antalet personer som kan stå i kö till ett boende begränsas efter boendets storlek. Detta för att öka sannolikheten att den enskildes önskemål kan komma att tillgodoses inom överskådlig tid.

Den enskilde föreslås kunna stå i tre olika köer samtidigt. Den enskilde behöver inte göra någon prioritering av sina val och har alltid möjlighet att ändra sitt val av boende i efterhand om han/hon ändrat sig. Om det inte genast finns en ledig lägenhet att tillgå på något av de boenden den enskilde valt ska den enskilde alltid erbjudas ett alternativt likvärdigt boende. Även om den enskilde accepterar det alternativa boende som erbjuds kan han/hon välja att stå kvar i kö till valt boende/valda boenden. Om den enskilde valt att vänta på önskat boende men inte kunnat erbjudas en lägenhet inom två månader ska han/hon återigen erbjudas ett annat alternativ. Detta för att beslutet om särskilt boende ska kunna verkställas inom skälig tid. I riktlinjerna betonas särskilt vikten av att det sker en fullgod dokumentation av handläggningen i varje ärende.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 december 2007 att godkänna äldreförvaltningens förslag till riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden samt föreslå kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige anta riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden.

Reservation anfördes av tjänstgörande ordföranden Leif Rönngren m fl (s), ledamoten Margareta Johansson (v) samt ledamoten Eivor Karlsson (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamöterna Olle Andretzky m fl (m), Helen Jäderlund Eckardt (fp) samt som ledamot tjänstgörande ersättaren Carina Franke (kd), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Valfrihetssystemet kommer att innebära att det finns ett stort antal boenden att välja mellan vilket ökar sannolikheten för att alla ska få sina behov tillgodosedda inom skälig tid. Det är dock möjligt att vissa boenden kommer att ha en större efterfrågan än vad som går att tillgodose, vilket kan medföra längre kötider än önskvärt. Även om den enskilde själv väljer att vänta på det boende han/hon önskar finns en risk att kommunen kan åläggas en sanktionsavgift om biståndsbeslutet inte verkställts inom skälig tid.

Äldreförvaltningens förslag till riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden har utformats för att tillgodose såväl den enskildes rätt att välja boende som socialtjänstlagens krav på att gynnande biståndsbeslut ska verkställas inom skälig tid. Äldreförvaltningen vill särskilt understryka vikten av att det sker en fullgod dokumentation av alla åtgärder som vidtas i varje enskilt ärende. Detta för att stadsdelsnämnden ska kunna verifiera att handläggningen av ärendet skett i enlighet med de krav som lagstiftningen ställer.

Information till den enskilde

I de föreslagna riktlinjerna betonas vikten av att den enskilde får en fullgod information

om rätten att välja vård- och omsorgsboende och möjligheten att ställa sig i kö till önskat boende. Vidare innebär riktlinjerna att vissa ändringar görs i Paraplysystemets mallar för biståndsbeslut genom att ett följebrev ska bifogas biståndsbeslutet. I mallen till följebrevet ska finnas information om stadens valfrihetssystem och hur köhanter-

ingssystemet fungerar. Vidare ska bl.a. framgå vilken plats den enskilde har i respektive kö i det fall den enskildes val inte kan tillgodoses omedelbart.

Köhanteringssystemet

Det förslag till köhanteringssystem som är under utveckling bygger på att det finns en köansvarig handläggare i varje stadsdelsnämnd. Denne administrerar köerna till samtliga boenden som finns inom stadsdelsnämndens geografiska område. Dessutom kommer varje stadsdelsnämnd att ansvara för köerna till ett antal privata boenden som ligger utanför det geografiska området. Fördelningen kommer att vara densamma som den fördelning som görs när det gäller uppföljningsansvaret av privata boenden. Respektive utförare ska kontakta köansvarig handläggare när det finns en ledig lägenhet/plats att erbjuda. Den köansvariga handläggaren förmedlar lägenheter/platser till alla sökande, oavsett stadsdelstillhörighet, vilket kommer att ställa krav på en ökad samverkan mellan stadsdelsnämnderna.

Äldreförvaltningen föreslår att lediga lägenheter/platser ska förmedlas efter kötid. Det finns ingen möjlighet för biståndshandläggaren att prioritera någon enskild förbi en kö. Detta för att säkerställa rätts säkerheten och att alla ska behandlas lika oavsett var i staden man bor. Utgångspunkten är att alla som beviljats ett bistånd i form av vård- och omsorgsboende också har ett faktiskt behov av detta. Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt.

Kö till respektive vård- och omsorgsboende

Det planerade köhanteringssystemet innebär att varje boende har en egen kö. Ett boende kan ha flera köer beroende på vilka olika inriktningar som finns på boendet. Förslaget till riktlinjer innebär att antalet personer som kan stå i kö till ett boende begränsas efter boendets storlek. Förslaget är att ett boende som har nio platser kan ha nio personer i kö, ett boende med 90 platser kan ha 90 personer i kö, osv.

Skälet till att begränsa antalet platser i varje kö är att öka sannolikheten att den enskildes önskemål faktiskt kan komma att tillgodoses inom överskådlig tid. Under 2006 var den genomsnittliga boendetiden på gruppboenden ca 1,5 år. Detta innebär att till ett mindre gruppboende med 8-9 platser kan det bli en förhållandevis lång kötid. Genom att begränsa kön minskar risken för att den enskilde ställs i kö till ett boende som han/hon med största sannolikhet aldrig kommer att erbjudas lägenhet/plats till.

I riktlinjerna föreslås att den enskilde ska kunna stå i tre köer samtidigt. Den enskilde behöver inte göra någon prioritering av sina val och har alltid möjlighet att ändra sitt val av boende i efterhand om han/hon ändrat sig. Förslaget görs med bakgrund mot att utföraren får ersättning i sju dagar för en tom plats och att varje person som får ett erbjudande har tre dagar på sig att lämna besked. För att förmedlingen av lediga lägenheter/platser ska ske så snabbt som möjligt är det viktigt att minska risken för att ett erbjudande måste gå till flera personer.

Erbjudande om alternativt likvärdigt boende

I riktlinjerna anges att om det inte genast finns en ledig lägenhet att tillgå på något av de boenden den enskilde valt ska den enskilde alltid erbjudas ett alternativt likvärdigt boende. Även om den enskilde accepterar det alternativa boende som erbjuds kan

han/hon välja att stå kvar i kö till valt boende/ valda boenden. Den enskilde har också alltid möjlighet att byta kö i efterhand.

Om den enskilde valt att vänta på önskat boende men inte kunnat erbjudas en lägenhet inom två månader ska han/hon återigen erbjudas ett annat boende. Detta för att beslutet om särskilt boende ska följas upp och kunna verkställas inom skälig tid. Den enskilde kan dock fortsätta att köa till önskat boende även om han/hon accepterar det alternativa boende som erbjuds. Den som redan bor på ett vård- och omsorgsboende men står i kö till annat boende/andra boenden har rätt att stå kvar kön så länge han/hon önskar.

Ansökan från enskild som vistas på sjukhus eller korttidsvård

I de föreslagna riktlinjerna förtydligas att den enskilde inte kan välja att stanna kvar på sjukhus eller korttidsboende i väntan på ett erbjudande till valt boende. Om den enskilde som befinner sig på sjukhus eller korttidsvård inte genast kan erbjudas lägenhet/plats på det boende han/hon valt ska det erbjudas ett alternativt likvärdigt boende. Även om den enskilde accepterar det alternativa boende som erbjuds kan han/hon välja att stå kvar i kö till valt boende/valda boenden.

Om den enskilde tackar nej till erbjudande om lägenhet plats

I riktlinjerna föreslås att om den enskilde tackar nej till ett erbjudande i ett boende som han/hon valt att stå i kö till förlorar han/hon sin plats i den aktuella kön men står kvar i eventuella andra köer. Den enskilde har dock möjlighet att på nytt ställa sig i kö till det boende han/hon tackat nej till eller välja att ställa sig i kö till ett annat boende.

Enligt lagstiftningen kan ett beslut om bifall till bistånd som inte verkställts endast avslutas om den enskilde själv återtar sin ansökan. Att den enskilde tackar nej till erbjudanden om boende är inte ett skäl för att avsluta ärendet. Det finns därför ingen begränsning av hur många gånger en person kan tacka nej till ett erbjudande om vård- och omsorgsboende. Så länge ett beslut inte är verkställt och den enskildes ansökan fortfarande gäller, ska den enskilde kontinuerligt kontaktas och minst varannan månad erbjudas ett alternativt boende. Den enskilde ska också alltid informeras om hur lång kötiden bedöms vara till det boende/de boenden den enskilde valt. I riktlinjerna förtydligas vikten av att varje kontakt med den enskilde måste dokumenteras och att det tydligt ska framgå vilket boende den enskilde erbjudits och om det motsvarar den enskildes behov av vård och omsorg.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret samt till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm. Kommunstyrelsens pensionärsråd har inkommit med synpunkter på ärendet den 6 december 2007.

Innehållsförteckning

Sid

Stadsledningskontoret	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hasselby-Vällingby stadsdelsnämnd	
Kungsholmens stadsdelsnämnd	
Norrmalms stadsdelsnämnd	
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	
Skärholmens stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Södermalms stadsdelsnämnd	
Älvsjö stadsdelsnämnd	
Östermalms stadsdelsnämnd	
Kommunstyrelsens pensionärsråd	

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

I samband med att ett bistånd i form av vård- och omsorgsboende beviljas ska biståndshandläggaren informera om rätten att välja boende och ställa sig i kö. Stadsledningskontoret anser att det är mycket viktigt att den enskilde får information om vilka alternativ som finns tillgängliga omedelbart eller inom en rimlig tid utifrån den enskildes vårdbehov. Här måste alltid en dialog ske mellan den äldre och biståndshandläggaren om vad som kan erbjudas och vad som kan vara lämpligt utifrån den enskildes vårdbehov. I de fall den äldre så önskar ska han/hon kunna stå i kö till ett boende som för tillfället är fullt. Biståndshandläggaren ska då informera om ungefärlig kötid. Den enskilde måste bli medveten om att det kan finnas kötider på flera år till visst boende. I de fall en person väljer att flytta från ett boende till ett annat, oavsett orsak, så måste den enskilde själv ansvara för flyttkostnader och andra kostnader som kan uppstå i anslutning till flytten.

Den enskilde ska inte kunna välja korttidsvård i avvaktan på plats där han/hon står i kö om ett likvärdigt alternativ erbjuds. Med ett likvärdigt alternativ bör anses alla vård- och omsorgsboenden i valfrihetssystemet som har den kompetens/inriktning som

biståndsbeslutet avser.

Ett köhanteringssystem håller på att utvecklas. Stadsledningskontoret anser att det är väldigt viktigt att systemet utvecklas så att den manuella hanteringen blir minimal. Respektive biståndshandläggare bör kunna anmäla den äldre till en kö, om den äldre så önskar, direkt i systemet oavsett vilken stadsdel boendet ligger inom. Varje ledig plats måste också anmälas i systemet, vilket bör ske av respektive utförare. Systemet ska sedan matcha ledig plats mot den som står först i kön och respektive biståndshandläggare/boendesamordnare/motsvarande få information om att ett erbjudande kan gå ut. Stadens ambition är att vidareutveckla systemet så e-tjänster kan erbjudas, vilket kan innebära att den enskilde som fått ett biståndsbeslut (eller anhörig, god man) själv ska kunna söka plats och ställa sig i kö.

Tillgången till och standarden på stadens vård- och omsorgsboende varierar idag mellan olika stadsdelar. Stadsledningskontoret anser att det är mycket positivt att alla stockholmare ges samma möjlighet att få tillgång till alla stadens vård- och omsorgsboenden oavsett vilken stadsdel den enskilde tillhör. Det är inte rimligt i ett valfrihets-system att äldre inom en viss stadsdel har färre boenden och kanske boende med betydligt sämre standard att välja bland än äldre som bor inom en annan stadsdel, vilket kan uppstå om förtur skulle ges inom närområdet.

När det gäller parbogaranti så ska makar/registrerade partners/sambor som beviljas vård- och omsorgsboende beredas plats på samma boende om så önskas. Detta gäller om båda fått ett beslut om bistånd och förutsatt att valt boende kan erbjuda den omsorg som krävs för båda parter. Om den ena parten är i behov av ett demensboende men inte den andra så fungerar parbogarantin endast om valt vård- och omsorgsboende både har demens och somatisk inriktning. Stadsledningskontoret anser att regeln bör innebära förtur till det boende där make/partner/sambo redan bor när så är möjligt.

I riktlinjerna föreslås att den äldre som erbjuds plats har tre dagar på sig att svara och inflyttning bör sedan ske inom sju dagar förutsatt att lägenheten är inflyttningsklar. Eftersom utförarna får ersättning från och med den dag inflyttning sker så föreslår stadsledningskontoret att riktlinjerna ändras till att inflyttning ska ske inom sju kalenderdagar från att den enskilde tackar ja förutsatt att lägenheten är inflyttningsklar.

Ifall den äldre tackar nej till ett erbjudande så går erbjudandet vidare till nästa i kön o.s.v. Detta kan innebära att en utförare kan få vänta länge innan någon flyttar in ifall flera tackar nej till platsen. Ett sätt att korta denna tid är att erbjudande går ut samtidigt till de tre första i kön med den informationen att den äldre står som nummer ett, två eller tre, på samma sätt som bostadsförmedlingen har vid förmedling av lediga lägenheter. Det är dessutom väldigt viktigt att kön är aktuell och att de som står i kö kontinuerligt får bekräfta att han/hon vill stå kvar.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna förvaltningens yttrande som svar på remissen och överlämna det till kommunstyrelsen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Köhanterings utformning medför en omfattande administration

Äldreförvaltningens förslag till riktlinjer för köhanteringen har utarbetats för att tillgodose både den enskildes rätt att välja boende och socialtjänstlagens krav på att gynnande biståndsbeslut ska verkställas inom skälig tid.

Äldreförvaltningen konstaterar i sitt tjänsteutlåtande Dnr 105-259/2007 att det är möjligt att vissa boenden kommer att ha en större efterfrågan än vad som går att tillgodose och att detta kan medföra längre kötider än önskvärt. Även om den enskilde själv väljer att vänta på önskat boende, finns en risk att kommunen kan åläggas en sanktionsavgift om biståndsbeslutet inte verkställts inom skälig tid.

Om det inte omgående finns en ledig lägenhet att erbjuda i något av de boenden som den enskilde valt, ska den enskilde därför alltid erbjudas ett alternativt likvärdigt boende. Om den enskilde väljer att vänta på önskat boende men inte har kunnat erbjudas en lägenhet inom två månader ska han/hon återigen erbjudas ett annat boende.

Att den enskilde tackar nej till erbjudanden om boende är inte skäl för att avsluta ärendet. Så länge beslutet inte är verkställt och den enskildes ansökan fortfarande gäller, ska den enskilde kontaktas kontinuerligt och minst varannan månad erbjudas ett alternativt boende.

I riktlinjerna förtydligas vikten av att varje kontakt med den enskilde måste dokumenteras och att det tydligt ska framgå vilket boende den enskilde erbjudits och om det motsvarar den enskildes behov av vård och omsorg.

Förvaltningen är positiv till att det utformas tydliga riktlinjer för köhanteringen inom äldreomsorgen i staden, men konstaterar att föreliggande förslag till riktlinjer medför en omfattande administration, dels runt själva köhanteringen med frekventa alternativa erbjudanden av bostäder som den enskilde inte har önskat, dels på grund av kraven på dokumentation.

Biståndshandläggaren ska lämna fullgod information

Biståndshandläggaren ska kunna ge den enskilde tillräcklig information för att den enskilde ska kunna göra ett aktivt val. Förvaltningen vill framhålla att det på central nivå måste utarbetas tydlig information om valfrihetssystemets olika delar och vilka villkor som gäller enligt riktlinjerna. Med erfarenhet från kundvalet i hemtjänsten vill förvaltningen understryka vikten av att biståndshandläggaren har tillgång till tydlig och lättillgänglig information om de vård- och omsorgsboenden som den enskilde kan

välja och att staden centralt svarar för sammanställning och uppdatering av informationsmaterialet.

Köhanteringssystemet innebär nya arbetsuppgifter

Det förslagna köhanteringssystemet bygger på att det finns en köansvarig handläggare i varje stadsdelsnämnd.

Med utgångspunkt från dagens situation skulle Bromma stadsdelsnämnd få ansvar för förmedling av tolv köer i sex vård- och omsorgsboenden med sammanlagt ca 500 bostäder. Under 2007 har totalt 779 av Brommas äldre medborgare bott i vård- och omsorgsboende, varav 600 personer i stadsdelsnämndens egna boenden.

Med tanke på att en person kan stå i tre köer samtidigt, att den enskilde alltid ska erbjudas ett alternativt boende om de inte genast finns ledig bostad i önskat boende och att alla köande ska erbjudas annat alternativt boende efter två månaders kötid räknar förvaltningen med minst en heltidstjänst som köansvarig handläggare inom äldreomsorgen i Bromma.

Därutöver får biståndshandläggarna nya arbetsuppgifter bl.a. i form av de vårdbehovsmätningar som ska göras inför inflyttning och sedan löpande för att aktualisera den enskildes vårdbehov och fastställa rätt ersättningsnivå.

Förvaltningen vill påtala att de nya arbetsuppgifter som köhantering och ersättningssystem medför inte ryms inom befintlig bemanning.

Ska bostäderna förmedlas enbart efter kötid?

Äldreförvaltningen föreslår att lediga bostäder ska förmedlas efter kötid. För att säkerställa rättsäkerheten och att alla ska behandlas lika oavsett var i staden man bor, ska biståndshandläggaren inte kunna prioritera någon enskild förbi en kö. Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt.

Förvaltningen instämmer med äldreförvaltningen att utgångspunkten måste vara att alla som har ett beviljat bistånd i form av vård- och omsorgsboende också har ett faktiskt behov av det. Det är vår erfarenhet att de akuta behov som uppkommer vanligtvis gäller en äldre person med demenssjukdom. De kan vara att en make /maka som vårdat plötsligt faller ifrån eller att den äldres demenssjukdom medför fara för att bo i eget boende. Att lösa dessa akuta behov på annat sätt t.ex. genom att placera en demenssjuk äldre person i korttidsvård för att sedan flytta personen på nytt bör naturligtvis undvikas. Vi menar att riktlinjerna måste förtydligas i den del som gäller behov av akut karaktär. Förvaltningen är dock tveksam till att lägga in olika bedömningskriterier i köhanteringen och håller med äldreförvaltningen om att rättsäkerheten måste säkerställas genom att alla ska behandlas lika oavsett var i staden man bor.

Hur långa kan köerna vara?

Förslaget till riktlinjer innebär att antalet personer som kan stå i kö till ett boende begränsas efter boendets storlek. Äldreförvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande att förslaget är att ett boende som har nio platser kan ha nio personer i kö, ett boende med 90 platser kan ha 90 personer i kö, osv. Förvaltningen vill framhålla att köutrymmet till respektive boende måste fastställas till en realistisk nivå så att den som står i kö också kan få en bostad inom rimlig tid. Det är trots allt äldre med stora behov av vård och omsorg som står i kö.

I riktlinjerna står också att den enskilde alltid ska informeras om hur lång kötiden bedöms vara till det boende/de boenden den enskilde valt, vilket förvaltningen uppfattar som något annat än det besked om köplats som ska anges i samband med biståndsbeslutet. Här vill förvaltningen påtala att staden måste räkna ut schabloner för kötid vid varje boende för att biståndshandläggaren ska kunna informera om bedömd kötid.

Förslaget förutsätter också att det alltid finns ett likvärdigt alternativt boende att erbjuda, vilket innebär att det alltid måste finnas lediga bostäder att tillgå inom alla inriktningar.

Att få ett erbjudande om bostad

Den enskilde ska inom tre dagar lämna besked till köansvarig handläggare om han/hon accepterar erbjuden lägenhet/plats. Förvaltningen har förståelse för att betänketiden är kort då det är angeläget att kötiden minimeras. Vi anser ändå att tre dagar synes väl kort för den enskilde att ta ställning till något så avgörande som att flytta till en annan bostad. Beslutet sker ju också oftast i samråd med närstående.

I riktlinjerna anges att hyreskontrakt ska skrivas senast inom fyra dagar från att den enskilde fått erbjudandet. Förvaltningen befarar att detta tidsutrymme kan bli knappt för den administrativa hanteringen, eftersom de flesta som flyttar till vård- och omsorgsboende behöver hjälp av anhöriga eller andra företrädare vid kontraktsskrivning.

IT-stödet är viktigt för att köhanteringen ska fungera

En förutsättning för att köhanteringen i valfrihetssystemet ska fungera är ett smidigt och funktionssäkert tekniskt system som stöd för förmedlingen av bostäder. Förvaltningen vill understryka att det är synnerligen angeläget att verksamhetssystemet Paraplyet redan från införandet stöder köhanteringen i alla dess delar.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s), ledamöterna Rosa Lundmark (v) och Jonas Eklund (mp), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till de förslagna riktlinjerna för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden.

Förvaltningen tillämpar redan delar av äldreförvaltningens förslag. Hänsyn tas till önskemål om boende och möjlighet ges att stå i kö till önskat boende om plats inte finns att tillgå vid ansökningstillfället.

Förvaltningen ser dock vissa svårigheter med att lämna besked om hur lång kötiden kan förväntas bli till de olika vård- och omsorgsboendena.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Nämnden bifogar till förvaltningens tjänsteutlåtande ett utdrag ur pensionsrådets protokoll med synpunkter på förslaget.

Reservation anfördes av ledamöterna Malin Larsson (v) och Gunnar Sandell m fl (s), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser i det stora hela att förslaget till riktlinjer för hur köhanteringen ska tillämpas och hanteras i det kommande valfrihetssystemet är bra. Dock menar förvaltningen att det behövs förtydliganden och förändringar i vissa delar av riktlinjerna.

Information till den enskilde

Förvaltningens kommentar: Den enskilde kan få information kring vilka möjliga boenden som kan väljas först då biståndsbeslutet är fattat och det klart framgår vilken form av vård- och omsorgsboende som kan tillgodose behoven. Ett omfattande och detaljerat informationsmaterial är ett måste för att biståndshandläggaren ska kunna ge tillräcklig information kring valbara boenden. Samtidigt det enligt förvaltningen viktigt att informationsmaterialet är lättläst och lättillgängligt.

Biståndsbeslut

I förslaget står: *"I biståndsbeslutet ska framgå att den enskilde beviljas bifall till ansökan om vård- och omsorgsboende samt vilken form av vård- och omsorgsboende den enskilde bedöms vara i behov av."*

Förvaltningens kommentar: I dag används boendebegrepp olika i Stockholms stad, varför de olika formerna av vård- och omsorgsboende behöver beskrivas för att bli tydliga och lika över staden. Risken är annars att den enskildes behov inte kan tillgodoses på det valda boendet.

I förslaget står: *"I det följebrev som bifogas biståndsbeslutet ska framgå vilket boende/vilka boenden den enskilde valt att ställa sig i kö till, i det fall den enskildes val inte kan tillgodoses omedelbart."*

Förvaltningens kommentar: Den enskilde ska få information om rätten att välja boende i samband med att ansökan beviljas. Samtidigt ska det i ett följebrev som bifogas beslutet framgå vilket val den enskilde gjort. Detta försvårar för den enskilde att göra ett aktivt val.

I förslaget står: *”Vidare ska framgå vilken plats den enskilde har i respektive kö. Om det inte går att ställa den enskilde i kö till önskat boende på grund av att kön är full ska detta anges i följebrevet.”*

Förvaltningens kommentar: Om kön är full kan den enskilde vid ett senare tillfälle ställa sig i kön. Förvaltningen anser att det är viktigt att det finns ett bevakningssystem som tillgodoser detta.

Registrering av önskat boende

I förslaget står: *”När den enskilde valt boende registrerar biståndshandläggaren detta i köhanteringssystemet i Paraplysystemet. Antalet personer som kan stå i kö samtidigt till ett boende är begränsat beroende på boendets storlek. Den enskilde kan stå i kö till tre olika boenden samtidigt.*

Om det inte genast finns en ledig lägenhet att tillgå på något av de boenden den enskilde valt ska den enskilde alltid erbjudas ett alternativt likvärdigt boende. Även om den enskilde accepterar det alternativa boende som erbjuds kan hon/han välja att stå kvar i kö till valt boende/valda boenden. Den enskilde har också alltid möjlighet att byta kö efterhand.”

Förvaltningens kommentar: Frågan är om det är rimligt att ha lika många köplatser som boendeplatser, i synnerhet på gruppboenden där den genomsnittliga boendetiden är relativt lång.

Ansökan från enskild som vistas på sjukhus eller korttidsvård

I förslaget står: *”Den enskilde som befinner sig på sjukhus eller korttidsvård och inte genast kan erbjudas lägenhet/plats på valt boende ska erbjudas ett alternativt likvärdigt boende. Även om den enskilde accepterar det alternativa boende som kan erbjuds kan hon/han välja att stå kvar i kö till valt boende/valda boenden. Den enskilde kan dock inte välja att vänta på valt boende på sjukhus eller på korttidsboende.”*

Förvaltningens kommentar: Då den enskilde vistas på sjukhus och ansöker om vård- och omsorgsboende uppstår svårigheter att göra ett aktivt val. Ansökan om vård- och omsorgsboende tas upp till bedömning och beslut vid ett s.k. borådsmöte då också inriktningen av boende formuleras, därefter kommuniceras beslutet med den enskilde. Det är således inte möjligt för den enskilde att välja boende innan beslutet är fattat. När beslutet är fattat, börjar kösamordnaren omedelbart att söka plats, för att undvika betalningsansvar. Det råder stor tveksamhet kring om den enskilde har möjlighet att göra ett aktivt val, innan fattat beslut om vård- och omsorgsboende verkställs. I övrigt anser förvaltningen att det är bra med att tydligt visa att det inte är möjligt att vänta på en plats på valt boende då den enskilde befinner sig på sjukhus eller korttidsboende.

Erbjudande om ett boende efter två månaders kötid

I förslaget står: *”Om den enskilde valt att vänta på önskat boende men inte kunnat erbjudas en lägenhet inom två månader ska hon/han återigen erbjudas ett annat boende. Detta för att beslutet om särskilt boende ska följas upp och kunna verkställas inom*

skälig tid. Den enskilde kan dock fortsätta köa till önskat boende även om han/hon accepterar det alternativa boende som erbjuds. Den som redan bor på ett vård- och omsorgsboende men står i kö till annat boende/andra boenden har rätt att stå kvar i kön så länge hon/han önskar.”

Förvaltningens kommentar: I detta fall finns risk att den enskilde uppehåller en plats i kön, trots att han/hon ej har för avsikt att byta boende. Det innebär att erbjudanden skickas ut till enskilda som inte är intresserade av att byta boende. Detta resulterar dels i onödigt administrativt arbete, dels att platser står tomma medan erbjudanden går ut till ett antal enskilda. Enligt förvaltningen är det en effektivare lösning att den enskilde eller företrädare aktivt ”förnyar” sin köplats/sina köplatser en gång per år. Då skulle endast de enskilda som är intresserade av att byta boende finnas i köerna samtidigt som det administrativa arbetet skulle effektiviseras och platserna inte stå tomma i onödan.

Om den enskilde tackar nej till erbjudande om lägenhet/plats

I förslaget står: ”Om den enskilde tackar nej till ett erbjudande om boende ska detta dokumenteras i den enskildes akt. Av dokumentationen ska framgå vilket boende den enskilde erbjudits, om det erbjudna boendet motsvarar den enskildes behov av vård och omsorg och skälet till att den enskilde tackat nej. Det ska också dokumenteras att den enskilde har informerats om aktuell kötid till önskat boende/boendena. Vidare ska det av dokumentationen framgå hur den enskildes behov av vård och omsorg tillgodoses under tiden beslutet om vård- och omsorgsboende inte verkställs.

I fall den enskilde tackar nej till ett erbjudande i ett boende som han/hon valt att stå i kö till förlorar han/hon sin plats i den aktuella kön men står kvar i eventuella andra köer. Den enskilde har dock möjlighet att på nytt ställa sig i kö till det boende han/hon tackat nej till eller välja att ställa sig i kö till ett annat boende.

Ett beslut om bifall till vård- och omsorgsboende som inte verkställs kan endast avslutas om den enskilde själv återtar sin ansökan. Att den enskilde tackar nej till erbjudanden om boende är inte ett skäl för att avsluta ärendet. Så länge beslutet inte är verkställt och den enskildes ansökan fortfarande gäller, ska den enskilde kontinuerligt kontaktas och minst varannan månad erbjudas ett alternativt boende. Varje erbjudande som den enskilde får ska dokumenteras enligt ovan.”

Förvaltningens kommentar: Om den enskilde står i kö till ett eller flera boenden och det efter två månader visar sig att det inte finns plats där, har kösamordnaren endast en månad på sig att verkställa beslutet för att det ska ske inom skälig tid. I praktiken kan det innebära att kösamordnaren får kortare tid på sig att verkställa beslut om vård- och omsorgsboende, vilket kan resultera i ökat antal icke verkställda beslut eller ökat antal korttidsplatser i avvaktan att verkställighet sker.

Förmedling av lediga lägenheter/platser

I förslaget står: ”Lediga lägenheter/platser förmedlas efter kötid. Det finns ingen möjlighet för biståndshandläggaren att prioritera någon enskild förbi en kö. Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt. Köansvarig handläggare inom stadsdelsförvaltningen ansvarar för köer till boenden inom stadsdelsnämndens geografiska område samt för de privata boenden som stadsdelsförvaltning-

en tilldelats att ansvara för. När en utförare meddelat att de har en ledig plats är det köansvarig som kontaktar den person som står först i kön, oavsett stadsdelstillhörighet. Köansvarig handläggare ska informera ansvarig biståndshandläggare att den enskilde fått erbjudande.”

Förvaltningens kommentar: Om biståndshandläggaren inte längre kan prioritera enskilda riskeras antalet korttidsplatser att öka. I synnerhet i de fall där de enskilda befinner sig på sjukhus och inte klarar att bo i ordinärt boende, samtidigt som ett alternativt boende inte finns att tillgå. Hur enskildas behov av boende ska lösas i de fall de är av akut karaktär bör finnas formulerat i riktlinjerna.

Besked från den enskilde

I förslaget står: ”Den enskilde ska inom tre dagar lämna besked till köansvarig handläggare om han/hon accepterar erbjuden lägenhet/plats. Om den enskilde tackar ja till erbjudandet meddelar köansvarig handläggare den aktuella utföraren. Köansvarig informerar också ansvarig biståndshandläggare som skickar en beställning till utföraren. Hyreskontrakt ska skrivas senast inom 4 dagar från att den enskilde fått erbjudandet. Dag 1 utgör den dag den enskilde fått erbjudandet. Den enskilde skriver hyreskontrakt med utföraren alt. Stadsdelsförvaltningen. Hyras debiteras från och med inflyttningsdatum eller senast från och med den dag föregående hyreskontrakt upphör.

Förvaltningens kommentar: Den enskilde har fyra dagar på sig från det att den fått erbjudandet om boende till det att hyreskontraktet ska vara undertecknat. Samtidigt ska den enskilde inom tre dagar, från det att den fått erbjudandet, lämna besked till köansvarig om den vill tacka ja eller nej till detta erbjudande. Det kan innebära att det endast återstår en dag att både se till att den enskilde erhåller ett kontrakt samt att den enskilde skriver kontrakt med utföraren. Beaktas bör att de enskilda i många fall har svårt att förflytta sig och inte har möjlighet att ta sig till aktuell utförare.

Kontrakten ser ut på varierande sätt såväl inom Stockholms stad som i berörda kranskommuner. Vissa vård- och omsorgsboenden använder sig av hyreskontrakt och andra inte. I de fall där man använder sig av kontrakt varierar utformning och innehåll. Stockholms stad bör se över utformningen av hyreskontrakt så att de är lika för att vård- och omsorgsboende som ingår i kundvalet. Att hyra debiteras från och med inflyttningsdatum är rimligt men däremot bör detta ske tidigast från och med den dag föregående hyreskontrakt upphör, i annat fall erhåller utföraren dubbel hyra.

Inflyttning

I förslaget står: ”Under förutsättning att lägenheten är inflyttningsklar bör inflyttning ske inom sju kalenderdagar från det att den enskilde tackat ja till erbjudandet”

Förvaltningens kommentar: Ovanstående formulering kan upplevas för vag då inflyttning bör ske inom sju dagar endast under förutsättning att lägenheten är inflyttningsklar. Verkställighet av beslut om vård- och omsorgsboende sker först då den enskilde faktiskt fått tillträde till lägenhet/plats. Det kan resultera i att trots att den enskilde skrivit kontrakt inom skäligen tid från det att beslut om vård- och omsorgsboende fattats, ändå inte fått tillträde till aktuell lägenhet/plats. Beslutet är då inte verkställt och kan leda till att stadsdelen drabbas av sanktionsavgifter.

Pensionärsrådet lämnade följande synpunkt:

Rådet ansåg att hela förslaget bör omarbetas och därefter skickas ut på ny remiss. Man menade att det är orimligt att kräva att den äldre ska lämna besked om erbjuden plats inom tre dagar och att hon/han ska ha flyttat in inom sju dagar.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Ylva Wahlström m.fl. (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) med instämmande av ledamoten Kjell Marténg m.fl. (v), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

I svaret till äldreförvaltningens förslag till köhanteringssystem vill Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd lyfta fram följande frågor, synpunkter och förslag.

Valfrihetsmodellens mål är att genom en mångfald av vård- och omsorgsboenden öka de äldres möjligheter att välja till vilket boende som man önskar flytta till, vilket är positivt. För att möjliggöra detta och kunna uppfylla målet, är det viktigt att det finns ett effektivt och väl fungerande köhanteringssystem. För staden och stadsdelarna är det också viktigt att köhanteringssystemet inte är kostnadsdrivande. Det är därför angeläget att en ekonomisk analys kan åstadkommas över systemets kostnadsmässiga effekter för stadsdelarna.

För stadsdelarna innebär förslaget en ökad administration och en ökad belastning på biståndshandläggarna som också har i uppdrag att genomföra vårdnivåbedömningar. Detta kommer att ställa krav på ökade resurser.

Förvaltningen bedömer att en köhantering sköts effektivast och mest funktionellt om den sköts av en central köhanteringsadministration.

Det är viktigt att ett valfrihetssystem tar hänsyn till individuella behov, vilket är grundläggande i beslut om bistånd, vård och omsorg. Biståndsbedömarnas roll är att bedöma de äldres omvårdnadsbehov och också att kunna se till att äldre med akuta behov av boende omgående får sina behov tillgodosedda. Förvaltningens bedömning är att det förslagna köhanteringssystemet inte gör det möjligt att prioritera äldre med akuta behov eftersom lediga lägenheter enbart kan förmedlas efter kötid.

Förvaltningen ser ett problem med att en äldre som fått plats i särskild boendeform

med rätt omsorgsnivå ändå kan stå kvar i köer för annan plats. Det kan då bli svårt att få plats för person i behov av förtur, vid det tillfälle kön är upptagen av passiva sökanden. Möjligen kan man avhjälpa detta genom att ha olika köer, en "aktiv kö" och en separat "byteskö". Att lösa en permanent placering genom ett korttidsboende är inte möjligt, eftersom lagstiftningen kräver verkställighet inom tre månader. Behov kan då uppkomma till placering i vård- och omsorgsboende utanför kundvalssystemet.

Ett annat exempel som visar på komplexiteten i den föreslagna köhanteringen är en lång kö inom ett attraktivt vård- och omsorgsboende. Vid det fall de första tio avböjer erbjuden plats och alla väljer att avvakta med besked i tre dagar kan det ta mycket lång tid, och med kostsamma följder för det aktuella vård- och omsorgsboendet, att fylla den vakanta platsen. Möjligen kan man undvika proppar genom att ha kortast möjliga betänketid för svar när ny plats uppkommer i kön till annat vård- och omsorgsboende. En sådan önskan från vård- och omsorgsboenden kan kollidera med de anhörigas som kan uppleva att förslaget på tre dagars betänketid är allt för kort samt att hyreskontraktet ska skrivas senast inom fyra dagar från att den enskilde fått erbjudandet.

De tekniska lösningarna är inte klara och det är svårt att säga hur systemet kommer att fungera i praktiken. Inför valfrihetsmodellen har staden bl.a. studerat Nacka, som är en betydligt mindre kommun med andra förutsättningar och förhållanden.

Mellan kommunerna i Stockholms län finns en överenskommelse för vård- och omsorgsboende, som innebär att "hemkommunen" har kvar ansvaret för den äldre dvs, bedömer den äldres behov och står för kostnaden för plats i annan kommun/stadsdel. Skrivelse saknas vad som gäller för enskilda personer som omfattas av länsöverenskommelsen. Dessa personer handläggs inte i stadens paraplysystem. Om köhanteringen ska skötas i paraplysystemet så kan dessa personer inte ställa sig kö inom det föreslagna köhanteringssystemet.

Det bör också påpekas att det idag råder sekretess mellan stadsdelarna och att det idag inte är möjligt att få fram utförligare personuppgifter i servicehusets kösystem i paraplysystemet. Dessa uppgifter går endast att få fram om man har möjlighet att gå in i personakten

Avslutningsvis kan nämnas att förvaltningen bedömer det viktigt att staden centralt skapar en likformig information gällande köhanteringen i syfte att säkerställa likställigheten i staden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 februari 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen och att uttala att det måste säkerställas att den enskilde får ta del av erbjudandet av boende.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s), till vilket ledamot Leif Larsson (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp) an-

slöt sig, *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tycker att förslaget till riktlinjer är mycket bra skrivna, att de är tydliga och ger en bra struktur för stadsdelsförvaltningarna att verkställa valfrihetssystemet på ett likställt sätt.

Vissa punkter vill förvaltningen kommentera och gör det under de rubriker som finns i förslaget till riktlinjer. För övrigt har förvaltningen inga avvikande synpunkter från de föreslagna riktlinjerna.

Förvaltningen ser det positiva i att det i riktlinjerna tydliggörs på ett bra sätt hur viktig dokumentationen är i handläggningsprocessen. Förvaltningen vill poängtera vikten av att det tydligt redovisas när den enskilde tackar nej till erbjudande om specifikt boende och skälet till att den enskilde tackar nej. Med den erfarenhet som förvaltningen har från länsrättens bedömning och domar när det gäller icke verkställda beslut, kan inte detta nog poängteras. Det är viktigt att man tydligt dokumenterar hur den enskildes behov av vård och omsorg ska tillgodoses under tiden beslutet inte verkställs. Förvaltningen tycker det är mycket bra att det i riktlinjerna föreslås att icke verkställda beslut ska följas upp minsta varannan månad och att den enskilde ska erbjudas alternativt boende.

3.1 Information till den enskilde

Det är viktigt att handläggarna redan vid det gynnande beslutet ger tydlig och lätt information om rutiner och de svarstider som gäller för flytt till vård och omsorgsboende.

4. Köhanteringssystemet

Förvaltningen föreslår att det bör genomföras en utvärdering av de föreslagna riktlinjerna varje år och att aktuell kötid för varje boende bör redovisas en gång per år. Det är viktigt att det också tas fram riktlinjer för hur man bevakar kön på specifikt boende. Annars är det stor risk att ansvarig stadsdel får företräde på "populära" boenden i sitt eget område där man har en nära relation med sina utförare och får snabb kunskap om när någon flyttar eller avlider.

4.1 Registrering av önskat boende

Förvaltningen anser att det är viktigt att fastställa vem som är betalningsansvarig för flytten emellan boenden. Har man inte kunnat erbjudas det boende som man önskar utan står i kö i väntan på plats, bör det vara den enskilde som ansvarar för flyttkostnaden, eftersom man fått sitt behov av vård och omsorg uppfyllt enligt lagstiftning. Den enskilde bör även tydligt informeras om att vissa boende har mycket få platser och att de där kan vara svårt att få plats inom en rimlig framtid.

4.2 Ansökan från enskild som vistas på sjukhus eller korttidsvård

Förvaltningen anser att det är bra att man förtydligat att den enskilde inte kan vänta på valt boende på sjukhus eller korttidsvård utan ska erbjudas alternativt boende om

inte plats finns på önskat boende.

4.7 Inflyttning

Att man i detta förslag förtydligar antal dagar för handläggning av ärendet från erbjudande till inflyttning är bra. Det är också anpassat till ersättningsmodellen för utförarna. Ett problem är fortfarande hyreslagstiftningen som innebär att lägenheter som står tomma inte alltid kan frigöras i skäligen tid.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Håkan Wahlén m.fl. (s), Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp) och Reijo Kittilä (v), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden sammanfattas delvis i texten men biläggs i sin helhet till tjänsteutlåtandet. Förvaltningens svar följer rubrikerna i förslaget.

Stadsdelsförvaltningen instämmer i förslaget att det ska finnas en köansvarig handläggare i varje stadsdelsnämnd. Den organisationen finns på Kungsholmen idag och fungerar bra. Dessutom föreslås varje stadsdelsnämnd ansvara för köerna till ett antal privata boenden som ligger utanför det geografiska området. Fördelningen föreslås vara densamma som den fördelning som görs när det gäller uppföljningsansvaret av privata boenden. Det är enligt förvaltningen en fördel att stadsdelsnämndernas ansvar för olika aktiviteter överensstämmer.

Kö till respektive vård- och omsorgsboende

Det planerade köhanteringssystemet innebär att varje boende har en egen kö. Ett boende kan ha flera köer beroende på vilka olika inriktningar som finns på boendet. I förslaget till riktlinjer föreslås att antalet personer som kan stå i kö till ett boende begränsas efter boendets storlek. Förslaget är att ett boende som har nio platser kan ha nio personer i kö, ett boende med 90 platser kan ha 90 personer i kö osv.

Skälet till att antalet platser i varje kö föreslås begränsas är att öka sannolikheten att den enskildes önskemål faktiskt kan komma att tillgodoses inom överskådlig tid. Under 2006 var, enligt Äldreförvaltningen, den genomsnittliga boendetiden på gruppboenden ca 1,5 år och detta innebär att till ett mindre gruppboende med 8-9 platser kan det bli en förhållandevis lång kötid. Genom att begränsa kön minskar risken för att den enskilde ställs i kö till ett boende som han/hon med största sannolikhet aldrig kommer att erbjudas lägenhet i.

På Kungsholmen är den genomsnittliga boendetiden i vård- och omsorgsboende med heldygnsvård enligt SNAC-K rapport nr 13 (tom 2006) ca tre år och den har inte minskat de senaste åren. Det innebär ännu längre kötider än vad Äldreförvaltningen visat i sitt exempel. Förvaltningens uppfattning är att utvecklingen vad gäller kötider bör följas noga för att eventuellt justera antalet köplatser. Förvaltningen utgår från att den enskildes kötid kommer att räknas ut maskinellt i systemet. En variabel som är boendetid/omsättningstid bör enligt förvaltningen ingå då boendetiden av olika orsaker varierar mellan olika boenden och boendeinriktningar.

Parbogaranti

Makar/registerade partners/sambor som beviljas boende i särskilt boende, ska med skälig levnadsnivå *förstås att båda bereds plats i samma boende, om de begär det* (SFS 2006:287). Bestämmelsen gäller inte i de fall endast den ena maken har behov av särskilt boende.

Enligt förvaltningen behövs ett förtydligande i riktlinjerna vad som gäller när båda makar har behov av särskilt boende med olika diagnoser. Den ena kan behöva exempelvis somatisk plats och den andra maken plats i boende för personer med demens.

Information till den enskilde

I samband med att den enskilde beviljas bistånd i form av vård- och omsorgsboende ska, enligt förslaget till riktlinjer, *biståndshandläggaren informera om rätten att välja boende och möjligheten att ställa sig i kö till önskat boende* samt vara den enskilde behjälplig med den information som krävs för att den enskilde ska kunna göra ett aktivt val av boende.

Förvaltningen vill här framhålla vikten av att det finns en fullgod information framtagen om såväl boenden i stadens regi som varje enskild utförare.

Registrering av önskat boende

Enligt förslaget är *antalet personer som kan stå i kö samtidigt till ett boende begränsat* beroende på boendets storlek. Den enskilde ska kunna stå i kö till tre olika boenden samtidigt. Om det inte genast finns en ledig lägenhet att tillgå på något av de boenden den enskilde valt ska den enskilde alltid erbjudas ett *alternativt likvärdigt boende*. Även om den enskilde accepterar det alternativa boende som erbjuds kan han/hon välja att stå kvar i kö till valt boende/valda boenden. Den enskilde har också alltid möjlighet att byta kö i efterhand.

Förvaltningen ställer sig frågan hur bevakningen ska ske av lediga platser i det önskade boendet?

Det bör, enligt förvaltningen, förtydligas i riktlinjerna vad som menas med *alternativt likvärdigt boende*. I vissa fall går det inte att hitta likvärdiga boenden och framför allt, vem är det som ska avgöra vad som är ett likvärdigt boende – är det den enskilde eller är det biståndshandläggaren? Hur många valmöjligheter ska den enskilde få första gången? Förvaltningen är medveten om svårigheten att definiera likvärdig men just därför krävs tydliga riktlinjer.

Ansökan från enskild som vistas på sjukhus eller korttidsvård

Den enskilde *som befinner sig på sjukhus eller korttidsvård* och inte genast kan erbjudas lägenhet/plats på valt boende ska, enligt förslaget, erbjudas ett *alternativt lik-*

värdigt boende. Den enskilde kan inte välja att vänta på valt boende på sjukhus eller på korttidsboende.

Att det i förslaget till riktlinjer slås fast att det inte går att vänta på valt boende på sjukhus eller på korttidsplats är bra men kan i praktiken innebära vissa problem som förvaltningen vill lyfta fram.

Med den långa omsättningstid som idag råder inom Kungsholmens vård- och omsorgsboenden och då de flesta väljer ett boende inom stadsdelsområdet tror förvaltningen att det i många fall kommer att bli nödvändigt att erbjuda ett alternativt likvärdigt boende i avvaktan på det önskade boendet. Biståndshandläggarna har redan idag avsevärda svårigheter att få personer att acceptera ett alternativt boende och många kräver att få vara kvar både på sjukhus och på korttidsplats i avvaktan på plats på önskat boende. Här finns också samma problematik som beskrivits ovan när det gäller att definiera vad som är ett likvärdigt boende. Enligt förslaget ska den enskilde inte kunna välja att stanna kvar på sjukhus eller korttidsplats i avvaktan på valt boende – hur kan vi tvinga någon att flytta?

Om man nu tvingas flytta först en gång och sedan en gång till så befarar förvaltningen att den enskilde inte kommer att vilja betala dubbla flyttkostnader. Det bör tydligt framgå av anvisningarna och i information till den enskilde att den enskilde alltid betalar flyttkostnaden.

Förmedling av lediga lägenheter/platser

Lediga lägenheter/platser förmedlas enligt förslaget efter kötid. Det finns *ingen möjlighet för biståndshandläggaren att prioritera någon enskild förbi en kö*. Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt.

Förslaget ställer höga krav på en väl fungerande hemtjänst för att personer med riktigt akuta behov ska kunna klara sig hemma i avvaktan på särskilt boende om de inte kan erbjudas akutplats vilket sker idag. Vissa personer klarar sig ändå inte hemma med hemtjänst utan måste få en plats i vård- och omsorgsboende omedelbart. Förslaget till köhanteringssystemet kan, som förvaltningen ser det, innebära att den som är i riktigt akut behov av särskilt boende och står i kö till ett önskat boende, kan ”slås ut” av någon som redan bor i alternativt likvärdigt boende men som står i kö till samma boende som den förstnämnda önskat och har längre kötid än denne. Detta är enligt förvaltningen en konsekvens som bör övervägas noga. Länsrätten konstaterar i ett flertal domar att den enskilde, utöver vad som kan anses tillgodose det biståndsbedömda behovet, inte har någon rätt att välja på vilket sätt biståndsbehovet utförs. Om man har flyttat till ett alternativt likvärdigt boende måste behoven, enligt förvaltningen, anses vara tillgodosedda.

Enligt förvaltningen bör frågan om hur personer med akuta behov ska kunna lösas inom ramen för köhanteringssystemet ses över ytterligare en gång. Det måste finnas möjlighet för personer med akuta behov att snabbt få en plats.

Besked ifrån den enskilde

Den enskilde ska, enligt förslaget lämna besked till köansvarig handläggare, inom tre dagar om han/hon accepterar erbjuden lägenhet/plats. Detta kan tyckas vara kort tid men det är samma tid som Kungsholmen tillämpar idag och det fungerar mycket bra.

Att däremot hyreskontrakt ska skrivas inom fyra dagar anser förvaltningen vara väl kort tid.

Övrigt

I flera sammanhang står i förslaget att köansvarig handläggare ska meddela ansvarig biståndshandläggare som dokumenterar i den enskildes akt. Enligt förvaltningen skulle det underlätta om köansvarig handläggare har möjlighet att genom utökad behörighet dokumentera direkt i ParaSoL även för de som bor utanför Kungsholmen för att säkerställa dokumentationen.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Lars Arell m.fl. (s) samt ledamöterna Hans Enroth (v) och Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Hans Enroth (v), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar riktlinjerna och vill börja med att understryka nödvändigheten av ett IT-system som är anpassat för att hantera de köer som kommer att formeras.

Köansvarig handläggare

- En köansvarig handläggare föreslås finnas inom varje stadsdel.

Kösystemet kommer att innehålla många olika moment, vilket ställer krav på ett för ändamålet anpassat IT-system och tydliga rutiner för dem som ska sköta administrationen. Förvaltningen är därför tveksam till att köerna hanteras på stadsdelsnivå och anser därför att en central administration och för staden gemensam organisation ökar möjligheterna att hantera de olika köerna på ett säkert sätt.

Information om boendeanternativ

- För varje boendeenhet och enhet med specialinriktning kommer det att finnas en särskild kö.

Det är därför mycket viktigt att informationen om de olika boendena är aktuell och lättillgänglig så att biståndshandläggarna på ett objektivt sätt för den enskilde kan presentera olika boendeanternativ. Bara för Norrmalms del innebär det att det kommer att finnas sju vård- och omsorgsboenden med ca 15 enheter och därmed lika många köer.

Begränsningar av möjligheter att ställa sig i kö

- Antalet personer i en kö begränsas av antalet platser.

Av äldreförvaltningens tjänsteutlåtande framgår inte om kön ska betraktas som

stängd när kön är full. För att undvika missförstånd och förhoppningar som inte kan infrias är viktigt att det tydligt framgår när det går att ställa sig i en kö. Privata enheter med vilka staden har slutit ramavtal administrerar i nuläget sina köer själva. Av remisshandlingarna framgår inte hur den kommunala handläggaren skall kunna lämna uppgift om kösituationen på dessa enheter.

Kötid / plats i kön

- Platsen i kö avgör vilket boende den enskilde får plats på.

Det kan komma att innebära att personer som bor i en stadsdel och som vill bo kvar i sin närmiljö inte kommer att kunna få den möjligheten. Förvaltningen anser att en kombination av kötid och närhetsprincip är det bästa. Närhetsprincipen föreslås utifrån den enskildes folkbokföringsadress.

Erbjudande om lägenhet/plats

- Den enskilde har enligt förslaget tre dagar på sig för att bestämma sig för erbjuden plats.

Förvaltningen menar att tre dagar ur ett beställar/utförarperspektiv är lång tid. Utföraren kommer att få betalt i sju dagar efter avflyttning eller dödsfall och när ny boende flyttar in får utföraren betalt från inflyttningsdagen.

Om den som först anvisats lägenheten tackar nej till erbjudandet och ny boende anvisas har denne också tre dagar på sig att tacka ja eller nej vilket för utföraren kan ge lång tid utan ersättning. Förvaltningen menar därför att staden bör se över tidsgränserna så att dessa kommunicerar med de ekonomiska villkoren för utförarna.

Alternativt likvärdigt boende

- Om det inte finns möjlighet att tillgodose den enskildes specifika önskemål anges att den enskilde ska erbjudas annat likvärdigt boende.

Förvaltningen menar att det är angeläget att det av riktlinjerna framgår vad begreppet likvärdigt innefattar.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s), Jakob Dencker m.fl. (mp) och Gunilla Bhur m.fl. (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Gunilla Bhur m.fl. (v), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har i förslaget till riktlinjer för köhanteringen inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden funnit vissa områden som förvaltningen anser bör förtydligas och/eller vidareutvecklas.

Information till den enskilde och deras närstående

Förvaltningen får här framhålla vikten av att enhetlig, tydlig och lättförståelig information utformas till de äldre och deras närstående om möjligheterna att kunna välja boende och om möjligheterna att kunna ställa sig i kö om plats inte är tillgänglig på det/de boenden man valt. Det bör beaktas att många av de personer som ska välja en ny boendeform och kanske även deras närstående, är äldre som i den aktuella situationen kan uppleva det svårt att ta till sig de regler som är gällande. Tillgången till tydlig och lättförståelig information är därför av stor betydelse och utgör även ett hjälpmedel för biståndshandläggarna i kontakterna med de äldre och deras närstående. Inom stadsdelsområdet Rinkeby-Kista med sin mångkulturella befolkning finns även ett behov av informationen utformas på flera olika språk.

Besked från den enskilde om erbjuden lägenhet/plats

Enligt förslaget till riktlinjer ska den enskilde inom tre dagar lämna besked till köansvarig handläggare om han/hon accepterar erbjuden lägenhet/plats. Enligt förvaltningens mening är tre dagar en allt för kort tid för att lämna besked, då detta kan innebära praktiska svårigheter för den enskilde. Om den äldre exempelvis är på besök hos barn/barnbarn el. dyl. och inte kan lämna besked inom angiven tid eller om personen inför lämnandet av besked behöver hjälp av en anhörig/närstående som inte finns tillgänglig inom de tre utsatta dagarna, finns en risk att platsen, trots kötid, går förlorad och erbjuds nästa person i kön. Ur ett förvaltningsperspektiv är det dock positivt med en kort svarstid, då tiden för antalet tomställda platser inom boendena begränsas.

Begränsning av antalet köplatser

Av äldreförvaltningens tjänsteutlåtande framgår att den genomsnittliga boendeti- den på vård- och omsorgsboenden under år 2006 var cirka 1,5 år. Huvudparten av de äldre som söker till den aktuella boendeformen har uppnått en aktningsvärd ålder, är ofta multisyjuka och har därmed ett stort omvårdnadsbehov. För att få en bild av om det föreslagna köhanteringssystemet uppfyller möjligheten till utlovad valfrihet, finner förvaltningen det angeläget att det nogsamt följs upp i vad mån de äldre får möjlighet till plats i det boende till vilket man gjort sitt förstahandsval.

Akutbehov av plats

Av riktlinjerna framgår att lediga lägenheter/platser ska förmedlas efter kötid. Vi- dare anges att om det föreligger ett akut behov av plats så måste detta lösas på annan sätt. Enligt förvaltningens mening är det ytterst angeläget att det klargörs och av rikt- linjerna framgår vilka möjligheter som står till buds för att kunna lösa ett akut behov av plats om det är kötid som är avgörande. Akuta behov av platser uppkommer relativ ofta.

Köhanteringssystemet och riktlinjerna för detta

Förvaltningens förhoppning är att den tekniska lösningen av köhanteringssystemet ska vara fullt utvecklad till dess att valfrihetssystemet träder ikraft den 1 juli 2008.

Med utgångspunkt från vad som kan utläsas av de föreslagna riktlinjerna för sy- stemet, bedömer förvaltning att den administrativa hanteringen i anslutning till erbjuda- nde av plats, acceptandet av plats, avböjandet av plats, kötid avseende flera olika boenden, återkommande erbjudanden av plats m.m. för att bl.a. uppfylla lagstadgade

skyldigheter, blir mycket omfattande och troligen tidskrävande.

Förvaltningen ser det som mycket positivt att valfriheten inom äldreomsorgen utökas till att även omfatta boenden med heldygnsomsorg och att tillgängliga vård- och omsorgsboenden ska ses som en gemensam resurs för staden. En förutsättning för att de äldres val av vård- och omsorgsboende ska kunna uppfyllas är dock att det finns ett väl fungerande köhanteringssystem.

Stadsdelsförvaltning föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som sitt svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Billy Östh m.fl. (m) och ledamoten Vlasta Marcikic (fp) med instämmande av ersättaren Jonathan Lindgren (kd), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Det kommer för den enskilde äldre och deras anhöriga att vara positivt att i större utsträckning kunna påverka vilket boende den äldre ska bo på. Det är viktigt att det inte blir ett kostnadsdrivande system som helhet där det är mycket administration.

Förslaget till riktlinjer innebär att antalet personer som står i kö begränsas efter boendets storlek. Förslaget är att ett boende som har nio platser kan ha nio personer i kö, ett boende med 90 platser kan ha 90 personer i kö. Förvaltningen menar att kön borde begränsas mer om den enskilde ska ha någon möjlighet att få en plats inom rimlig tid.

Förslaget att varje person som får ett erbjudande ska lämna besked inom tre dagar anser förvaltningen inte vara realistiskt. Ambitionen att sätta upp en regel är bra men när en person erbjuds en plats på ett vård- och omsorgsboende vill han/hon och anhöriga gärna besöka boendet innan ett beslut fattas och detta tillsammans med tiden det tar att få kontakt med den enskilde själv och dennes biståndshandläggare gör att det troligtvis tar längre tid än tre dagar. En rimligare regel vore att sätta sju dagar.

I ärendet redovisas att utföraren får ersättning i sju dagar för en tom plats. Om förmedlingen av plats tar längre tid än så, vem tar kostnaden för det? Ibland behöver exempelvis lägenheten repareras eller en person tackar nej. Här krävs ett klargörande innan systemet införs 1 juli 2008. Om stadsdelsförvaltningen ska ta kostnaden kommer det att vara kännbart ekonomiskt.

Ett annat frågetecken i förslaget är när beslutet är verkställt. Om den enskilde vill stå kvar i kön för ett vård- och omsorgsboende samtidigt som han/hon bor på ett annat vård- och omsorgsboende, är då beslutet verkställt eller ej? Förvaltningen anser att det inte är rimligt att den enskilde ska kunna tacka nej till boenden mer än 4 gånger. Kostnaderna för flyttarna mellan olika boenden kommer att öka. Idag betalar stadsdelförvaltningen flytten till vård- och omsorgsboende. Förvaltningen anser inte att dessa kostnader ska belasta stadsdelförvaltningens ekonomi.

Det är mycket viktigt att det datasystem som ska utarbetas är lätthanterligt för att det ska kunna fungera smidigt och snabbt. Det bör finnas en enkel signal så fort det finns lediga lägenheter, så att köhandläggaren inte behöver gå in i systemet hela tiden och titta. Detta eftersom det endast får ta tre dagar att ta kontakt med både den enskilde, dennes biståndshandläggare och anhöriga. Om det ska vara lätthanterligt bygger det på att det hela tiden är uppdaterat så att de som har tackat nej eller av andra skäl inte längre är aktuella omedelbart arkiveras eller rensas bort ur kön. Beställarenheten äldreomsorg behöver utöka antalet anställda med en person för arbetet med kön.

Biståndshandläggaren ska vara den enskilde behjälplig med den information som krävs för att den enskilde ska kunna göra ett aktivt val av boende. När det gäller hemtjänsten finns det en serviceguide med information om de 27 olika hemtjänstföretag som bedriver verksamhet inom det geografiska området i Skarpnäcks stadsdelsområde. Även för vård- och omsorgsboenden behövs en serviceguide så att informationen blir lättillgänglig. För närvarande finns det inte broschyrer för alla boenden och inte heller information på nätet. Många äldre har inte tillgång till dator så att de kan leta efter information. Den äldre ska inom ramen för biståndsbeslutet kunna välja på samtliga boenden i egen regi, samtliga boenden som drivs på entreprenad och samtliga boenden som Stockholms stad har ramavtal med. Om biståndshandläggaren ska ta med broschyrer från samtliga boenden rör det sig om ett 100-tal. Förvaltningen anser inte att det är rimligt vid ett besök på sjukhus att ta med information om samtliga boenden.

I förslaget till riktlinjer står att ”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste det lösas på annat sätt”. Förvaltningen antar att med det menas att den enskilde ska beviljas en korttidsplats i ett akut läge om det inte finns någon permanent plats på vård- och omsorgsboende att tillgå.

När det gäller makar anser förvaltningen att de borde kunna få förtur i kön till det vård- och omsorgsboende där maken/makan bor.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Jan Jönsson (fp) för majoriteten (m), fp), (kd), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Margareta Johansson för minoriteten (s), (v) och (mp), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

I svaret till äldreförvaltningens förslag till köhanteringssystem vill Skärholmens stadsdelsnämnd särskilt lyfta fram följande frågor, synpunkter och förslag.

Valfrihetsmodellens mål är att genom en mångfald av vård- och omsorgsboenden öka de äldres möjligheter att välja till vilket boende som man önskar flytta.

Förvaltningens uppfattning är att detta är positivt i sig men för att kunna uppfylla målet är det viktigt att köhanteringssystemet är effektivt och väl fungerande. Dessutom är det viktigt att systemet inte blir kostnadsdrivande. Därför är det angeläget att en ekonomisk analys kan åstadkommas över systemets kostnadsmässiga effekter för stadsdelarna.

För stadsdelarna innebär förslaget en ökad administration och en ökad belastning på biståndshandläggarna som också har i uppdrag att genomföra vårdnivåbedömningar. Detta kommer att ställa krav på ökade resurser.

Förvaltningen bedömer att en köhantering sköts effektivast och mest funktionellt om den sköts av en central köhanteringsadministration.

Det är viktigt att ett valfrihetssystem tar hänsyn till individuella behov, vilket är grundläggande i beslut om bistånd, vård och omsorg. Biståndsbedömarnas roll är att bedöma de äldres omvårdnadsbehov och också att kunna se till att äldre med akuta behov av boende omgående får sina behov tillgodosedda. Förvaltningens bedömning är att det förslagna köhanteringssystemet inte gör det möjligt att prioritera äldre med akuta behov eftersom lediga lägenheter enbart kan förmedlas efter kötid. Behovskriterier borde lämpligen inarbetas i den tekniska lösningen av köhanteringssystemet.

Enligt förvaltningen förutsätter ett kundvalssystem en överkapacitet på platser, och med tanke på att vissa stadsdelar redan har många demenssjuka äldre personer i väntekön kan det speciellt inom denna målgrupp uppkomma proppar. Förvaltningen ser också ett problem med att en äldre som fått plats i särskild boendeform med rätt omsorgsnivå ändå kan stå kvar i två andra köer för annan plats. Det kan då bli svårt att få plats för person i behov av förtur, vid det tillfälle kön är upptagen av passiva sökanden. Möjligen kan man avhjälpa detta genom att ha olika köer, en "aktiv kö" och en separat "byteskö". Att lösa en permanent placering genom ett korttidsboende är inte möjligt, eftersom lagstiftningen kräver verkställighet inom tre månader. Behov kan då uppkomma till placering i vård- och omsorgsboende utanför kundvalssystemet.

Ett annat exempel som visar på komplexiteten i den föreslagna köhanteringen är en lång kö inom ett attraktivt vård- och omsorgsboende. Vid det fall de första tio avböjer erbjuden plats och alla väljer att avvakta med besked i tre dagar kan det ta mycket lång tid, och med kostsamma följder för det aktuella vård- och omsorgsboendet, att fylla

den vakanta platsen. Möjligen kan man undvika proppar genom att ha kortast möjliga betänketid för svar när ny plats uppkommer i kön till annat vård- och omsorgsboende. En sådan önskan från vård- och omsorgsboenden kan kollidera med de anhörigas som kan uppleva att förslaget på tre dagars betänketid är allt för kort samt att hyreskontraktet ska skrivas senast inom fyra dagar från att den enskilde fått erbjudandet.

De tekniska lösningarna är inte klara och det är svårt att säga hur systemet kommer att fungera i praktiken. Inför valfrihetsmodellen har staden bl.a. studerat Nacka, som är en betydligt mindre kommun med andra förutsättningar och förhållanden.

Avslutningsvis kan nämnas att förvaltningen bedömer det viktigt att staden centralt skapar en likformig information gällande köhanteringen i syfte att säkerställa likställigheten i staden.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att överlämna remissvaret.

Reservation anfördes av vice ordföranden Abdo Goriya (s), ledamöterna Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Ornina Younan (s), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

* Äldreförvaltningen föreslår att det ska finnas en köansvarig i varje stadsdel. Varje stadsdel ansvarar för kön till samtliga äldreboenden inom den egna stadsdelgränsen samt ett antal privata boenden som ligger utanför området.

Förvaltningen vill framhålla att det i dag behövs extra resurser inom avdelningen för att kunna avsätta till en köhanterare. Idag har biståndsbedömarna en mycket hög arbetsbelastning. Ytterligare arbetsuppgifter kan behöva kompenseras med förstärkning.

* Varje boende kan ha en eller flera köer beroende på de olika inriktningar som kan finnas. Plats ska erbjudas enbart efter kötid; inga andra prioriteringar ska göras.

Antal personer som kan stå i kö avgörs av antal platser på boendet; ett boende med nio platser får ha nio i kö osv.

Det är bra att det slås fast att det endast är kötid som gäller. När det gäller antalet köplatser anser förvaltningen dock att det är orimligt att gå efter antalet platser på boendet. För Fristad sjukhems del skulle det innebära en kö om 45 personer. Det finns då ingen rimlig chans att verkställa ett beslut inom rimlig tid.

* Den enskilde ska kunna stå i tre köer samtidigt. Förvaltningen ska erbjuda lik-

värdigt alternativt om det inte finns plats inom rimlig tid på valda boenden. I de fall den enskilde vill vänta på "rätt" boende och väntat två månader ska erbjudande om alternativ ges för att verkställigheten ska ske inom rimlig tid.

Den enskilde ska inte kunna välja att stanna på sjukhus eller korttidsboende i avvaktan sökt plats.

Förvaltningen ser det som positivt att det slås fast att den enskilde kan återgå till hemmet i avvaktan "rätt" plats. Konsekvenserna för våra korttidsboenden skulle i annat fall kunna bli väldigt besvärliga med många "långliggare".

* Den enskilde som väljer att tacka nej till ett erbjudande i en vald kö förlorar sin plats i den kön men står kvar i övriga valda. Han/hon kan dock åter ställa sig i kö till det boende hon/han tackat nej till. Det finns inga begränsningar av hur många gånger man kan tacka nej. Det är viktigt med ordentlig information kring hur lång kötiden bedöms vara till de olika boendena så att den enskilde kan göra realistiska val.

Förvaltningen har inga andra synpunkter förutom de ovan angivna. I vår stadsdel har den enskilde sedan länge haft en relativt god möjlighet att göra andra val än den egna stadsdelen. Det är naturligtvis positivt att denna valfrihet nu gäller alla i Stockholm och att den på detta sätt blir stadfast.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att

1. i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. därutöver framföra följande:

I sin helhet är förslaget till nytt köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden i sig välkonstruerat och väl underbyggt, nämligen att ge den enskilda individen ökat inflytande över sin egen livssituation som grund för ökad livskvalitet och effektivitet.

Vilket administrativt datasystem som ligger till grund för det nya förslaget är mycket viktigt.

Vi ställer oss därför fundersamma till att de enskilda boendena ska hantera en eller flera köer. För att underlätta för den enskilde, och för att minska den administrativa belastningen, skulle vi hellre se att det upprättades en gemensam kö per inriktning där den äldre ges möjlighet att prioritera vilka fem boenden som den vill komma till. En gemensam kö skulle därutöver enklare ge en bättre överblick över den sammantagna kösituationen som grund för effektiva matchning av efterfrågan och utbud på kort och lång sikt.

Förslaget bygger på att lediga lägenheter/platser enbart ska förmedlas efter kötid - är det möjligt i praktiken? Vid vissa situationer är det rimligt att anta att

undantag måste göras från den föreslagna grundregeln. Vem ska fatta beslut om undantag på vilka grunder? Vi skulle önska att konsekvenserna av denna del av förslaget beskrevs mer utförligt som stöd för ett korrekt och rättvist beslut.

Avslutningsvis delar vi SPR:s synpunkt att tre dagar är för kort tid för den en skilde att lämna besked om erbjuden plats. Vi menar att sju dagar är en mer rimlig tidsrymd för ett för individen svårt och påfrestande beslut, eftersom ersättningsystemet inrymmer denna tidsdräkt.

En viss erfarenhet av dagens system inom förskolan med kösystem inom varje stadsdelsnämnd och därutöver de enskilda förskolorna ligger till grund för vårt ställningstagande och att de negativa erfarenheterna därifrån inte får upprepas.

Ett nytt system måste vara lätt att administrera men också enkelt för brukaren att förstå.

Reservation anfördes av ledamöterna Elsemarie Bjellqvist m.fl. (s), Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Pia Toremar (c), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har granskat förslaget till köhanteringssystem och konstaterar att administrationen kommer att öka i synnerhet inom stadsdelsförvaltningar med stor andel äldreomsorg och där omsättningen av köande förväntas bli hög.

Förslaget ger den enskilde möjligheter att byta vård- och omsorgsboende. Kostnader för flyttning och dubbla hyreskostnader kommer då att uppstå i högre grad än i nuvarande system. Biståndshandläggarna får bland annat ett merarbete med ansökningar om nedsatta avgifter på grund av dubbla hyreskostnader och flyttkostnader som påverkar förbehållsbeloppet. Hur denna typ av frågor ska hanteras i det nya köhanteringssystemet måste klarläggas före införandet.

Vidare anser stadsdelsförvaltningen att det är mycket angeläget att köhanteringssystemet följs upp och utvärderas så att eventuella brister snabbt kan rättas till.

Förvaltningen har följande kommentarer och förslag på tillägg och ändringar till riktlinjerna:

3.1 Information till den enskilde

Enligt stadsdelsförvaltningen erfarenheter väljer drygt hälften som beviljats vård- och omsorgsboende detta genom ett aktivt val. För att biståndshandläggaren ska kunna hantera valet av vård- och omsorgsboende för de personer som inte kan eller vill välja

själv bör äldreförvaltningen utarbeta ett ”objektivt valsysteem”. Exempel på objektiva valsysteem finns bland annat i Solna kommun.

3.2 Biståndsbeslut

I riktlinjerna bör det framgå hur biståndsbeslutet ska formuleras vid ansökan om ett särskilt vård- och omsorgsboende. I nuvarande system saknas det riktlinjer för denna beslutsformulering.

4.1 Registrering av önskat boende

Enligt förslaget ska den enskilde kunna stå i kö till tre olika köer samtidigt. Stadsdelsförvaltningen bedömer att två köer borde vara tillräckligt och minskar administrationen.

Köplatsernas antal föreslås till lika med antalet boendeplatser. Det innebär att valmöjligheten att köa till ett demensboende med sju-nio platser blir begränsad eftersom det endast någon gång per år blir en ledig plats på ett litet demensboende. Köplatsantalet bör ha någon form av koppling till den normala omsättningen av antalet platser så att den enskilde förstår att kötiden kan bli lång. I nuvarande kösystem för servicehus kan endast sex-åtta personer stå i kö, oavsett om det finns 100 lägenheter eller fler.

En förutsättning för att införa köhanteringssystemet den 1 juli 2008 är att en teknisk lösning är framtagen. Automatik måste finnas för till exempel bevakning av lediga köplatser och att personer som tackat ja till ett erbjudet boende plockas bort från systemet till övriga köer.

Hur kommer länsöverenskommelsen om flyttningar mellan kommuner att påverkas av det föreslagna köhanteringssystemet. Ska kommuner som köper lägenhet/plats till den enskilde i Stockholm också få välja vård- och omsorgsboende och placeras i kön?

4.3 Erbjudande om annat boende efter två månaders kötid

För att bevaka personer som väntar på valt boende men inte kunnat erbjudas det inom två månader krävs en teknisk lösning.

4.4 Om den enskilde tackar nej till erbjudande om lägenhet/plats

Det förekommer att den enskilde tackar nej till en specifik lägenhet på valt boende för att det är för litet, för mörkt, för hög hyra och så vidare. Av förslaget framgår det inte om det finns giltiga skäl för att tacka nej och därmed få stå kvar i kön. Riktlinjerna bör förtydligas avseende innebörden av ett nej tack till ett erbjudande om lägenhet/plats.

Den enskilde ska enligt förslaget informeras om aktuell kötid till önskat boende. Stadsdelsförvaltningen ser en svårighet att göra en sådan bedömning om det inte kan lösas med hjälp av tekniken. Till exempel ett system som mäter omsättningen på aktuellt vård- och omsorgsboende och räknar ut uppskattad kötid.

4.5 Förmedling av lediga lägenheter/platser

Stadsdelsförvaltningen kan enligt förslaget inte prioritera någon enskild förbi i en kö. Det kan innebära att möjligheten att på kort tid erbjuda ett lämpligt vård- och omsorgsboende upphör. Personer med stora omvårdnadsbehov som inte kan tillgodoses i det ordinära boendet kan med nuvarande system flytta direkt från ett sjukhus till ett vård- och omsorgsboende. Med de föreslagna riktlinjerna ökar risken att den enskilde blir hänvisad till en korttidsplats under väntetiden och därmed få flytta flera gånger.

Ett valfrihetssystem får inte konstrueras så att det omöjliggör hänsyn till den enskildes behov, något som annars är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Behovskriterier bör inarbetas i den tekniska lösningen av köhanteringssystemet. Det kan till exempel ske genom att vårdtygnds-nivån beaktas.

En konsekvens av köhanteringssystemet blir att makars rätt att få en lägenhet/plats på samma vård- och omsorgsboende försvåras om de inte söker samtidigt. Det vill säga parbogarantin går ej att tillgodose.

En annan konsekvens av köhanteringssystemet blir att boende inom Södermalms stadsdelsnämnd som vill fortsätta att bo inom stadsdelsområdet, inte har större möjlighet till det än någon annan boende inom Stockholms stad. Stadsdelsförvaltningen anser att närhetsprincipen på något sätt borde finnas med i köhanteringen. Kanske menar äldreförvaltningen att detta tillgodoses genom att den enskilde kan stå i flera köer? Stadsdelsförvaltningen är medveten om att denna fråga kan vara besvärlig att lösa men vill ändå att den utreds och övervägs ytterligare.

Samrådsmöte med SPR

SPR har vid samrådsmötet om remissen framfört att de delar stadsdelsförvaltningens krav på att behovskriterier bör inarbetas i den tekniska lösningen av kösystemet till exempel genom att vårdtygnds-nivån beaktas. Närhetsprincipen är en annan fråga som SPR stödjer och anser på något sätt borde finnas med i köhanteringssystemet.

Vidare bedömer SPR att tre dagar är en alldeles för kort tid för den enskilde att i kontakt med anhöriga fundera och lämna besked om att acceptera erbjuden plats. SPR menar att en vecka är den kortaste tid som kan komma i fråga.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), ledamoten Maj-Len Eklund (v) och ledamoten Kenneth Rönquist (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Karl Bern (fp) och ledamoten Olle Andretzky m fl (m), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

I svaret till äldreförvaltningens förslag till köhanteringssystem vill Älvsjö stadsdelsnämnd särskilt lyfta fram följande frågor, synpunkter och förslag.

Valfrihetsmodellens mål är att genom en mångfald av vård- och omsorgsboenden

öka de äldres möjligheter att välja till vilket boende som man önskar flytta.

Förvaltningens uppfattning är att detta är positivt i sig men för att kunna uppfylla målet är det viktigt att köhanteringssystemet är effektivt och väl fungerande. Dessutom är det viktigt att systemet inte blir kostnadsdrivande. Därför är det angeläget att en ekonomisk analys kan åstadkommas över systemets kostnadsmässiga effekter för stadsdelarna.

För stadsdelarna innebär förslaget en ökad administration och en ökad belastning på biståndshandläggarna. Förvaltningen bedömer att en köhantering sköts effektivast och mest funktionellt om den initialt kan skötas av en central köhanteringsadministration. En annan modell kan vara att stadsdelen ansvarar för köerna till boenden inom området medan en central funktion gör detta för boenden inom ramavtalet. Stadsdelarna Hägersten-Liljeholmen, Skärholmen och Älvsjö ser en möjlig lösning i att samverka med varandra till en gemensam köhantering, i syfte att på detta sätt kunna effektivisera men också att finansiera de behövliga nya tjänster som behöver tillsättas för köhanteringen.

Det är viktigt att ett valfrihetssystem tar hänsyn till individuella behov, vilket är grundläggande i beslut om bistånd, vård och omsorg. Biståndsbedömarnas roll är att bedöma de äldres omvårdnadsbehov och också att kunna se till att äldre med akuta behov av boende omgående får sina behov tillgodosedda. Förvaltningens bedömning är att det förslagna köhanteringssystemet inte gör det möjligt att prioritera äldre med akuta behov eftersom lediga lägenheter enbart kan förmedlas efter kötid. Behovskriterier borde lämpligen inarbetas i den tekniska lösningen av köhanteringssystemet.

Enligt förvaltningen förutsätter ett kundvalssystem en överkapacitet på platser för att kunna fungera smidigt, och med tanke på att vissa stadsdelar redan har många demenssjuka äldre personer i väntekön kan det speciellt inom denna målgrupp uppkomma proppar. En överkapacitet av platser innebär dock ökade kostnader för staden i form av tomplatser. Förvaltningen ser också ett problem med att en äldre som fått plats i särskild boendeform med rätt omsorgsnivå ändå kan stå kvar i två andra köer för annan plats. Det kan då bli svårt att få plats för person i behov av förtur, vid det tillfälle kön är upptagen av passiva sökanden. Möjligen kan man avhjälpa detta genom att ha olika köer, en "aktiv kö" och en separat "byteskö". Att lösa en permanent placering genom ett korttidsboende är inte möjligt, eftersom lagstiftningen kräver verkställighet inom tre månader. Behov kan då uppkomma till placering i vård- och omsorgsboende utanför kundvalssystemet.

Ett annat exempel som visar på komplexiteten i den föreslagna köhanteringen är en lång kö inom ett attraktivt vård- och omsorgsboende. Vid det fall de första tio avböjer erbjuden plats och alla väljer att avvakta med besked i tre dagar kan det ta mycket lång tid, och med kostsamma följder för det aktuella vård- och omsorgsboendet, att fylla den vakanta platsen. Möjligen kan man undvika proppar genom att ha kortast möjliga betänketid för svar när ny plats uppkommer i kön till annat vård- och omsorgsboende. En sådan önskan från vård- och omsorgsboenden kan kollidera med de anhörigas som kan uppleva att förslaget på tre dagar är för kort betänketid.

Avslutningsvis kan nämnas att förvaltningen bedömer det viktigt att staden centralt

skapar en likformig information gällande köhanteringen i syfte att säkerställa likställigheten i staden, och möjligen också ett provisoriskt kösystem i avvaktan på att ett fungerande kösystem i paraplysystemet.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna och överlämna detta tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i stort sett positiv till förslaget till riktlinjer och anser att köhanteringsystemet underlättar för den enskilde att göra ett medvetet val av boende. Stadens boenden kommer tydligare ses som en gemensam resurs för alla äldre i Stockholm. Däremot ser förvaltningen en risk att förslaget leder till ökade administrativa uppgifter och ökade kostnader.

Enligt förslaget ska biståndshandläggaren lämna skriftlig information till den enskilde om de boenden som kan vara aktuella. För att få en heltäckande beskrivning och underlätta den enskildes val bör sammanställningen av boendena, enligt förvaltningens uppfattning, tas fram centralt. En fullgod beskrivning av boendena underlättar även för stadsdelsförvaltningarna att erbjuda ett likvärdigt alternativt boende till de personer som inte genast får plats i valt boende.

Förväntningarna på valfrihetssystemet kan komma att bli höga varför det är viktigt att den enskilde får information om att även om man har rätt att välja så kan första-handsvalet inte alltid vara möjliga att tillgodose. Enligt förslaget ska den enskilde informeras om aktuell kötid till önskat boende. Som förvaltningen ser det kan det bli svårt att göra en adekvat bedömning av kötid och menar att det är lämpligare att informera om aktuell köplats.

Förvaltningen ställer sig positiv till äldreförvaltningens förslag att lediga platser ska förmedlas efter kötid vilket innebär att en person inte kan prioriteras förbi i kön. Det innebär emellertid att akuta behov måste lösas på annat sätt. En farhåga är att valfrihetssystemet inte kommer att ha tillräcklig kapacitet för att på ett tillfredställande

sätt lösa de akuta behov av vård- och omsorgsboende som tämligen ofta uppstår inom äldreomsorgen. Förvaltningen menar att förslaget i denna del närmare bör analyseras och konsekvensbeskrivas.

Makar som bägge har ett behov av vård- och omsorgsboende ska, om de begär det, beredas plats i samma boende. Förvaltningen menar att förslaget att lediga platser ska förmedlas efter kötid kan försvåra i de fall den ena maken beviljas boende vid senare tidpunkt och vill ha plats i samma boende.

I likhet med förslaget delar förvaltningen uppfattningen att den enskilde ska lämna besked om erbjuden plats inom tre dagar och att inflyttning ska ske inom sju kalenderdagar. Förslaget behöver förtydligas om de tre dagarna innefattar helgdag samt reglera hur lång tid den enskilde har på sig att tömma en lägenhet vid flytt till annat boende. Vidare är det viktigt att den enskilde och dennes anhöriga får information om att inflyttning kan komma att ske med kort varsel.

Riktlinjerna behöver tydliggöra ansvaret kring kostnader då den enskilde måste flytta till ett alternativt boende i väntan på ytterligare en flytt till önskat boende. De merkostnader som avses är exempelvis flytt- och transportkostnader och flytt av telefonabonnemang. När det gäller den enskildes hyra föreslås det att den ska debiteras från inflyttningsdatum vilket bör ändras till att gälla från kontraktsdatum.

Köhanteringen kommer att innebära administrativt merarbete varför det är av stor vikt att kösystemet är funktionellt. Det kommer att finnas boenden som har en större efterfrågan än vad som går att tillgodose med många personer i kö som ska bevakas och erbjudas ett annat boende inom två månader. Det är angeläget att kön består av aktivt intresserade personer för att minimera risken att ett erbjudande om ledig plats måste gå till flera personer och därmed riskera kostnader för tomma platser. För att den enskilde snabbt ska nås av ett erbjudande är det viktigt med uppdaterade kontaktuppgifter till den enskilde. Vidare är det viktigt att ansvarsfördelningen mellan köansvarig handläggare och ärendeansvarig biståndshandläggare är tydlig.

För att undvika administrativt merarbete och möjliggöra korrekt och tydlig information till den enskilde, är det angeläget att den tekniska lösningen av köhanteringssystemet kan införas så snart som möjligt.

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens pensionärsråd behandlade ärendet vid sitt sammanträde den 6 december 2007 och gjorde följande uttalande.

Förvaltningen föreslår att plats ska förmedlas enbart efter kötid och hävdar att det inte är möjligt för biståndshandläggaren att ”prioritera någon enskild förbi en kö”. Detta kan vi inte acceptera. Ett valfrihetssystem får inte konstrueras så att det omöjliggör hänsyn till individuella behov, något som annars är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Till individuella behov hör utöver medicinsk status givetvis

även sociala förhållanden. KPR kräver att behovskriterier ska inarbetas i den tekniska lösningen av kösystemet. Det kan bland annat ske genom att vårdtyngdsnivån beaktas.

Vidare anser vi att ”närhetsprincipen” på något sätt borde finnas med i köhanteringen. Kanske menar förvaltningen att detta tillgodoses genom att den sökande kan stå i flera köer? Vi är medvetna om att denna fråga kan vara besvärlig att lösa men vill ändå att den utreds och övervägs ytterligare.

Slutligen anser KPR att tre dagar är en alldeles för kort tid för den enskilde att i kontakt med anhöriga fundera och lämna besked om att acceptera erbjuden plats. Vi menar att en vecka är den kortaste tid som kan komma i fråga.

RESERVATIONER M.M.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av tjänstgörande ordföranden Leif Rönngren m fl (s), ledamoten Margareta Johansson (v) samt ledamoten Eivor Karlsson (mp) enligt följande.

Återremittera ärendet och ge äldreförvaltningen i uppdrag att arbeta in nedanstående synpunkter.

De föreslagna riktlinjerna för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden är ytterligare en pusselbit i den s.k. kundvalsmodellen som redovisas separat, vilket gör att oppositionen och eventuella remissinstanser inte har möjlighet att skapa sig en helhetsbild. Genom att stycka sönder ursprungsärendet om den s.k. kundvalsmodellen i flera ärenden, blir det problematiskt att överblicka hela processen.

Det som är särskilt bekymrande med det föreslagna systemet, är att våra äldres behov inte kommer i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö. Hur detta går hand i hand med valfrihet, är ett mysterium för oss i oppositionen. ”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt” står det; vad som menas med ”annat sätt” framgår inte heller. Ett valfrihetssystem måste konstrueras så att det är möjligt att ta hänsyn till individuella behov, något som annars är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Denna uppfattning delar vi med kommunstyrelsens pensionärsråd, som bland annat kräver att behovskriterier ska inarbetas i kösystemet.

Den borgerliga majoriteten säger sig stå för valfrihet och menar att ”valfrihet infördes i äldreomsorgen den 1 juli 2008”. I ljuset av detta är det intressant att man nu föreslår en begränsning av antalet köplatser och därmed erkänner att de vidlyftiga löftena om valfrihet inte var realistiska. Att man dessutom ger de äldre endast tre dagar att tacka ja till ett erbjudande är orimligt, vilket också kommunstyrelsens pensionärsråd påpekar. Om personen i fråga råkar vara borta de dagarna, hos ett barn eller barnbarn exempelvis, går han/hon alltså miste om en plats i ett boende. Är detta valfrihet?

I ärendet framkommer det inte heller hur tjänsterna som köansvariga handläggare ska finansieras; utgår det ytterligare finansiella resurser till stadsdelsnämnderna för denna samordning och för dessa tjänster? Med tanke på den strama budget stadsdelsnämnderna har fått för äldreomsorgen är det inte rimligt att belasta våra biståndshandläggare med ytterligare arbetsuppgifter.

Vidare har majoriteten inte redovisat för hur de tekniska möjligheterna för detta system ska se ut. Hur ska detta system implementeras och fungera i praktiken? Den borgerliga majoriteten nämner inte heller hur man har planerat att hantera tomställda platser, hur ska detta problem lösas i köhanteringssystemet?

Införande av ett brukarvalssystem för äldreboenden är en stor förändring i stadens verksamhet, och riktlinjerna för köhanteringssystemet utgör en central aspekt i denna förändring. Därför anser vi att alla stadsdelsnämnder och övriga remissinstanser ska få möjlighet att uttala sig om dessa riktlinjer, innan man fattar beslut om dem. KPR:s

synpunkter i frågan är också viktiga att beakta, exempelvis frågan om införandet av en närhetsprincip i köhanteringen. Vi anser att riktlinjerna måste ses över ytterligare innan ett slutgiltigt beslut tas, detta då många frågor väcks utifrån den beredning som gjorts hitintills.

Att vidare inte inkludera servicehus i detta system är märkligt, då det snarare är äldre som bor på servicehus som har orken att se över boendalternativ och sedermera ställa sig i kö. De äldre som har valmöjligheten att välja boende enligt dessa riktlinjer och ställa sig i kö till vård- och omsorgsboende, är framförallt de äldre som är i livets slutskede. Vi är oroliga att de inte kommer orka med den byråkrati den borgerliga majoriteten presenterar genom kundvalsmodellen. Detta visar tydligt på en oförståelse för de äldres faktiska situation.

Tyvär fullföljer den borgerliga majoriteten en ordning som innebär att stora principärenden forceras fram samtidigt som viktiga områden hänvisas till en lägre beslutsnivå. I ärendet om kundvalsmodellen besvarades exempelvis inte våra frågor om utformningen av just kösystemet och kriterier för köande utan det hänvisades till en utredning i äldrenämnden. Detta ärende har nu slutligen kommit upp, men den borgerliga majoritetens sätt att hantera dessa viktiga ärenden inom äldreomsorgen är anmärkningsvärt.

En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre, är valfrihet för oss. Vi har alltid varit positiva till möjligheten att få välja mellan olika boenden. Valfrihet kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling och utan en dogmatisk utförsäljning av kommunala vård- och omsorgsboenden. Att centralisera och privatisera äldreomsorgen är inte lösningen på problemen i äldreomsorgen.

Slutligen vill vi framhålla att vi är positiva till tydliga riktlinjer för ett köhanteringssystem inom äldreomsorgen, men riktlinjerna måste vara genomarbetade och anpassade efter de äldres behov. Vi efterlyser en återkoppling till äldrenämnden där en uppföljning görs för att bland annat undersöka om brister finns i systemet.

Särskilt uttalande gjordes av ledamöterna Olle Andretzky m fl (m), Helen Jäderlund Eckardt (fp) samt som ledamot tjänstgörande ersättaren Carina Franke (kd) enligt följande.

Med kundval för vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorgen genomförs en av mandatperiodens stora valfrihetsreformer. Den innebär ökade förutsättningar för en individualiserad äldreomsorg med utgångspunkt i respekten för äldre människors integritet och självbestämmande. Äldre ska kunna välja mellan verksamhet i egen regi och fristående utförare samt mellan större och mindre aktörer.

Den föreslagna modellen innebär att stadens vård- och omsorgsboenden tydligare kommer att betraktas som en resurs för alla stadens äldre. Därmed tas ännu ett stort steg bort från den så kallade stadsdelsarresten. Hur efterfrågan förändras kommer att bli styrande för stadens äldreboendeplanering och för enskilda utförares etablering.

Den som inte omedelbart kan beredas plats i önskat boende ska kunna ställa sig i kö och i väntan på ledig plats bo kvar hemma eller tillfälligt flytta in på annat boende. Det bör i detta sammanhang förtydligas att det egna valet är en möjlighet för den enskilde, som aldrig får uppfattas som tvingande.

För att kunna nyttja rätten att välja krävs att äldre och deras anhöriga får tydlig information om vilka erbjudanden som står till buds utifrån deras specifika hjälpbehov. Ett arbete pågår med att utveckla ett informationssystem där uppgifter om de olika vård- och omsorgsboenden som är med i kundvalssystemet finns redovisade. Här kommer även resultat från brukarundersökningar och kvalitetsuppföljningar att offentliggöras.

Information om de olika vård- och omsorgsboendena ska kunna ges muntligt, skriftligt och via stadens hemsida. Hjälp ska ges till dem som inte själva kan göra sitt val och inte har anhöriga eller god man som kan vara behjälpliga.

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s), ledamöterna Rosa Lundmark (v) och Jonas Eklund (mp) enligt följande.

De initiativ som tagits av socialdemokrater, vänsterpartiet och att utarma omsorgen av våra äldre snart kommer ifatt även denna verksamhet.

”Nämnden beslutar att lämna följande yttrande över remissen till kommunstyrelsen.

Vi är positiva till tydliga riktlinjer för ett köhanteringssystem i äldreomsorgen, men riktlinjerna måste vara anpassade efter de äldres behov. Vi är därför bekymrade över att våra äldres behov inte kommer i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö. Både kommunstyrelsens pensionärsråd och vårt lokala pensionärsråd har lämnat viktiga synpunkter om principerna för köhanteringssystemet, som vi utgår från att majoriteten beaktar.

”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt” står det i förslaget, men vad som menas med ”annat sätt” framgår inte. Ett valfrihetssystem måste konstrueras så att det är går att ta hänsyn till individuella behov, vilket är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Denna uppfattning delar vi med pensionärsråden, som bland annat kräver att behovskriterier ska inarbetas i kösystemet. Även närhetsprincipen måste beaktas i regelverket.

Den borgerliga majoriteten säger sig stå för valfrihet och menar att ”valfrihet införs i äldreomsorgen den 1 juli 2008”. Trots det föreslås en begränsning av antalet köplatser och man erkänner därmed att löftena om valfrihet inte var realistiska. Att dessutom bara ge de äldre tre dagar på sig att tacka ja är orimligt, vilket pensionärsråden påpekar. Vi delar deras synpunkter om att en vecka är den kortaste tid som kan komma ifråga.

I ärendet framkommer inte heller hur de köansvariga handläggarna ska finansieras. Vi frågar oss om stadsdelsnämnderna kompenseras för dessa tjänster? Med tanke på den strama budgeten för äldreomsorgen är det inte rimligt att belasta våra biståndshandläggare med fler arbetsuppgifter. Vidare undrar vi hur systemet ska implementeras och fungera i praktiken?

Att inte ta med servicehus i systemet är märkligt, då det snarare är de lite piggare äldre som kan ha orken att välja boende och ställa sig i kö. De äldre som ska kunna välja boende enligt dessa riktlinjer är framförallt de äldre som är i livets slutskede. Vi

är oroliga att de inte kommer orka med den byråkrati som kundvalsmodellen innebär. Detta visar tydligt på en oförståelse för de äldres faktiska situation.

En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre, är valfrihet för oss.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamöterna Malin Larsson (v) och Gunnar Sandell m fl (s) enligt följande.

Vi är positiva till tydliga riktlinjer för ett köhanteringssystem i äldreomsorgen, men riktlinjerna måste vara anpassade efter de äldres behov. Vi är därför bekymrade över att våra äldres behov inte kommer i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö.

”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt” står det i förslaget, men vad som menas med ”annat sätt” framgår inte. Ett valfrihetssystem måste konstrueras så att det är går att ta hänsyn till individuella behov, vilket är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Denna uppfattning delar vi med kommunstyrelsens pensionärsråd, som bland annat kräver att behovskriterier ska inarbetas i kösystemet. Att dessutom bara ge de äldre tre dagar på sig att tacka ja och sju dagar att flytta in är orimligt, vilket pensionärsrådet påpekar.

I ärendet framkommer inte heller hur de köansvariga handläggarna ska finansieras. Med tanke på den strama budgeten för äldreomsorgen är det inte rimligt att belasta våra biståndshandläggare med fler arbetsuppgifter. Vidare undrar vi hur systemet ska implementeras och fungera i praktiken?

Att inte ta med servicehus i systemet är märkligt, då det snarare är de lite piggare äldre som kan ha orken att välja boende och ställa sig i kö. De äldre som ska kunna välja boende enligt dessa riktlinjer är framförallt de äldre som är i livets slutskede. Vi är oroliga att de inte kommer orka med den byråkrati som kundvalsmodellen innebär. Detta visar tydligt på en oförståelse för de äldres faktiska situation.

En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre, är valfrihet för oss. Vi har alltid varit positiva till möjligheten att få välja mellan olika boenden. Valfrihet kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling och utan en dogmatisk utförsäljning av kommunala vård- och omsorgsboenden. Att centralisera och privatisera äldreomsorgen är inte lösningen på problemen i äldreomsorgen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Ylva Wahlström m.fl. (mp) enligt följande.

Ledamoten Ylva Wahlström m.fl. (mp) reserverade sig mot beslutet med hänsyn till eget förslag:

1. Att i det mesta ansluta oss till förvaltningens remissvar angående köhanteringssystem för äldreomsorgen.
2. Att stödja äldreförvaltningens förslag om en ansvarig handläggare på varje stadsdel.
3. Att ge de sökande en längre svarstid, om möjligt 10 dagar.
4. Att även inkludera servicehusen i detta eller ett liknande system.
5. För övrigt anföra följande:

Valfrihetsreformen är i grunden bra, men den behöver finnas nära biståndsbedömningen och någon form av akut förtur behöver finnas. Kanske vissa platser kan reserveras som akutplatser, då man inte kan eller vill välja. Detta valfrihets system bör inte heller få bli allt för kostsamt, därför behövs närhet och enkelhet i systemet.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) med instämmande av ledamoten Kjell Marténg m.fl. (v) enligt följande

Förutom de brister som förvaltningen pekar på i utlåtandet vill vi påpeka det orimliga i att personer endast ges tre dagar att bestämma sig huruvida man accepterar erbjuden plats eller inte. Vad händer om man är bortrest under dessa tre dagar? En annan aspekt som bör belysas är hanteringen av tomställda platser. Om valfriheten skall vara reell kräver det ett visst mått av tomställda platser, vem ska bära kostnaderna för dessa?

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s), till vilket ledamot Leif Larsson (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp) anslöt sig enligt följande.

De olika nyheterna i majoritetens kundvals - och valfrihetsmodell presenteras och beslutas separerade från varandra. Vilka konsekvenser det ena får för det andra är omöjligt att se då ingen helhetsbild kan uppfattas med detta tillvägagångssätt.

Riktlinjerna för tilldelning av vård- och omsorgsboenden som nämnden nu har på remiss ska gälla from 2008-01-07. Till stor del kan de äldre redan idag välja sitt boende. Man antar nu att köer uppstår och då behövs riktlinjer för stadsdelarnas hantering av dessa.

Valfriheten omfattar inte servicehusboende vilken är den typ av boende där den enskilde skulle ha mycket glädje av att fritt välja. Vi anser att majoriteten har missat en viktig del av äldreomsorgen och detta i avvaktan på vad regeringen ska förslå?!

Det man nu kan välja enligt majoritetens beslut är boenden som är aktuella då man som äldre är i behov av stora insatser. Det blir då ofta svårt för den enskilde och dess anhöriga att snabbt kunna bestämma och acceptera ett boende oavsett det är önskat i första hand eller i andra hand.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Håkan Wahlén m.fl. (s), Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp) och Reijo Kittilä (v) enligt följande.

Stadsdelsnämnden föreslås besluta

1. att överlämna och i huvudsak åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen,
2. att föreslå äldrenämnden att återremittera riktlinjerna till äldreförvaltningen för inarbetning av nämndens synpunkter i riktlinjerna
3. att därutöver anföra följande:

Kungsholmen har blivit en attraktiv ö i Stockholm bland de yngre – men fortfarande är en stor del av våra innevånare äldre. Många av Kungsholmens äldre har bott här ett helt liv. Kommer de att aktivt kunna välja ett boende på Kungsholmen även i livets slutskede, kommer deras val att tillgodoses eller kommer de att hänvisas till ett boende i en annan del av staden därför att de boenden som finns på Kungsholmen inte räcker till?

Se där en konsekvensanalys av den utlovade valfriheten som vi gärna vill ha utrett. En annan är hur staden kommer att kunna tillmötesgå våra gamlas behov. Valfrihet kan aldrig enbart vara rätten att stå i kö. Valfrihet är att ha inflytande och medbestämmande.

De föreslagna riktlinjerna för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden är ytterligare en pusselbit i den s.k. kundvalsmodellen som redovisas separat, vilket gör att oppositionen och eventuella remissinstanser inte har möjlighet att skapa sig en helhetsbild. Genom att stycka sönder ursprungsärendet om den s.k. kundvalsmodellen i flera ärenden, blir det problematiskt att överblicka hela processen.

I det föreslagna systemet kommer inte de äldres behov i första hand, utan istället hur länge de har stått i kö. Dessutom föreslås en begränsning av antalet köplatser. Ett valfrietssystem måste konstrueras så att det är möjligt att ta hänsyn till individuella behov. ”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt” står det. Vad som menas med ”annat sätt” framgår inte, vilket är ett annat sätt att uttrycka att frågan är olöst.

Att ge de äldre endast tre dagar att tacka ja till ett erbjudande är orimligt. Om personen i fråga råkar vara borta de dagarna, hos ett barn eller barnbarn exempelvis, går han/hon alltså miste om en plats i ett boende. Är detta valfrihet?

Den borgerliga majoriteten nämner inte heller hur man har planerat att hantera tomställda platser, hur ska detta problem lösas i köhanteringssystemet?

Att vidare inte inkludera servicehus i detta system är märkligt, då det snarare är äldre som bor i servicehus som har orken att se över boendialternativ och sedermera ställa sig i kö. De äldre, som enligt detta förslag kan välja boende och ställa sig i kö, är framförallt äldre i livets slutskede. Vi befäradar att de inte kommer att mäkta med den byråkrati som alliansen presenterar genom kundvalsmodellen. Detta visar tydligt på en oförståelse för de äldres faktiska situation.

Är den byråkrati den borgerliga majoriteten presenterar genom kundvalsmodellen rimlig?

I ärendet framkommer det inte heller hur tjänsterna som köansvariga handläggare ska finansieras; utgår det ytterligare finansiella resurser till stadsdelsnämnden för denna samordning och för dessa tjänster? Med tanke på den strama budget stadsdelsnämnden har fått för äldreomsorgen är det inte rimligt att belasta våra biståndshandläggare med ytterligare arbetsuppgifter.

En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre är valfrihet för oss. Valfrihet kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling och utan en dogmatisk utförsäljning av kommunala vård- och omsorgsboenden. Att centralisera och privatisera äldreomsorgen är inte lösningen på problemen i äldreomsorgen.

Införande av ett brukarvalssystem för äldreboenden är en stor förändring i stadens verksamhet, och riktlinjerna för köhanteringssystemet utgör en central del i denna förändring. Vi anser att riktlinjerna måste ses över ytterligare innan ett slutgiltigt beslut tas. Riktlinjerna ger intryck av att vara ogenomtänkta och lämnar alltför många frågor obesvarade.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Lars Arell m.fl. (s) samt ledamöterna Hans Enroth (v) och Yildiz Kafkas (mp) enligt följande.

De föreslagna riktlinjerna utgör ännu ett exempel på hur ännu inte färdigtänkta förslag presenteras utan att kostnader eller konsekvenser för de äldre redovisas. De personer som ska utnyttja det föreslagna kösystemet är äldre som har ett så stort omvårdnadsbehov att det inte går att tillgodose genom hemtjänst eller boende på servicehus. För dessa personer skapas en möjlighet att sedan man redan fått plats på äldreboende ställa sig i kö för att än en gång flytta. Få äldre med så stora omvårdnadsbehov lär vilja flytta två eller tre gånger även om de erbjuds att ställa sig i tre köer. Att bara ge de äldre tre dagar på sig att ta ställning till ett erbjudande om plats på vård- och omsorgsboende visar också att det inte är den enskilde som stått i centrum när förslaget utformats. Valfriheten tenderar att bli en chimär som endast genererar ökade kostnader för administration. Stadsdelsnämnderna måste tillföras ytterligare resurser för de nya arbetsuppgifter som tillkommer.

Reservation anfördes av ledamoten Hans Enroth (v) enligt följande.

Ledamoten Hans Enroth (v) ansåg att stadsdelsnämnden skulle ha beslutat att avge remissvar i enlighet med (v), (s) och (mp):s reservation till beslut vid äldrenämndens sammanträde den 18 december 2007.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s), Jakob Dencker m.fl. (mp) och Gunilla Bhur m.fl. (v) enligt följande.

Vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s), Jakob Dencker m.fl. (mp) och Gunilla Bhur m.fl. (v) reserverade sig mot beslutet till förmån för eget förslag.

- Att ärendet återremitteras och nämnden ger förvaltningen i uppdrag att komma med förslag som gör att de äldres behov kommer i första hand än hur länge man har stått i kö.

I de föreslagna riktlinjerna för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden gör svårt att se en helhetsbild. Genom att stycka sönder ursprungsärendet om den s.k. kundvalsmodellen i flera ärenden, blir det problematiskt att överblicka hela processen.

Det svåraste med det föreslagna systemet, är att våra äldres behov inte kommer i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö. Hur detta går hand i hand med valfrihet, är ett mysterium för oss socialdemokrater. Därför föreslår vi att ärendet återremitteras och nämnden ger förvaltningen i uppdrag att arbeta så att den enskildes behov prioriteras.

Särskilt uttalande gjordes av Gunilla Bhur m.fl. (v) enligt följande.

Vi är positiva till tydliga riktlinjer för ett köhanteringssystem i äldreomsorgen, men riktlinjerna måste vara anpassade efter de äldres behov. Vi är därför bekymrade över att våra äldres behov inte kommer i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö.

”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt” står det i förslaget, men vad som menas med ”annat sätt” framgår inte. Ett valfrihetssystem måste konstrueras så att det går att ta hänsyn till individuella behov, vilket är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Denna uppfattning delar vi med kommunstyrelsens pensionärsråd, som bland annat kräver att behovskriterier ska inarbetas i kösystemet.

Den borgerliga majoriteten säger sig stå för valfrihet och menar att ”valfrihet införs i äldreomsorgen den 1 juli 2008”. Trots det föreslås en begränsning av antalet köplatser och man erkänner därmed att löftena om valfrihet inte var realistiska. Att dessutom

bara ge de äldre tre dagar på sig att tacka ja är orimligt, vilket kommunstyrelsens pensionärsråd påpekar.

I ärendet framkommer inte heller hur de köansvariga handläggarna ska finansieras. Vi frågar oss om stadsdelsnämnderna kompenseras för dessa tjänster? Med tanke på den strama budgeten för äldreomsorgen är det inte rimligt att belasta våra biståndshandläggare med fler arbetsuppgifter. Vidare undrar vi hur systemet ska implementeras och fungera i praktiken?

Att inte ta med servicehus i systemet är märkligt, då det snarare är de lite piggare äldre som kan ha orken att välja boende och ställa sig i kö. De äldre som ska kunna välja boende enligt dessa riktlinjer är framförallt de äldre som är i livets slutskede. Vi är oroliga att de inte kommer orka med den byråkrati som kundvalsmodellen innebär. Detta visar tydligt på en oförståelse för de äldres faktiska situation.

En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre, är valfrihet för oss. Vi har alltid varit positiva till möjligheten att få välja mellan olika boenden. Valfrihet kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling och utan en dogmatisk utförsäljning av kommunala vård- och omsorgsboenden. Att centralisera och privatisera äldreomsorgen är inte lösningen på problemen i äldreomsorgen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Billy Östh m.fl. (m) och ledamoten Vlasta Marcikic (fp) med instämmande av ersättaren Jonathan Lindgren (kd) enligt följande.

Äldre ska självklart erbjudas möjlighet att välja särskilt boende. Det ska vara en rättighet och är både positivt och önskvärt. Valfriheten ska inte stoppas p.g.a. lagar och därför är det viktigt att hitta lösningar som tillvaratar både rättsäkerhet och valfrihet.

De riktlinjer som presenteras behöver dock förtydligas på några punkter. Förvaltningen har pekat på några av dessa områden som nämnden instämmer i samt anför följande:

Den viktigaste frågan berör rättsäkerheten och kommunens skyldighet att verkställa beviljade beslut. Om en enskild ansöker och bedöms vara i behov av plats på särskilt boende behöver beslutet verkställas omgående. D.v.s. den enskildes behov kan enligt SoL 4:1 inte tillgodoses på annat sätt. Om då inte plats finns på önskat boende utan inflyttning sker på ett tillgängligt boende har då beslutet verkställts? Konsekvensen blir då att önskemål om att bo på ett visst särskilt boende inte kopplas till biståndsbeslutet utan snarare är att betrakta som en utökad service gentemot medborgarna. Det innebär att valmöjligheten endast blir en administrativ funktion.

Tiden för besked på tre dagar låter för kort med tanke på det antal personer som är berörda i handläggningen är för kort.

Antalet ”köplatser” (9-9, 90-90) är inte realistiska. Med tanke på kvarboendetiderna på särskilt boende och att självprioriterade inflyttningar går före ”kön” blir en sådan ”kö-proportion” verkningslös för den enskilde.

Ersättningen för tomma lägenheter behöver förtydligas och regleras.

Ett förtydligande vad som menas med ”akuta behov” och hur det ska hanteras måste utredas.

Informationen till den enskilde behöver också förtydligas eftersom det inte är rimligt att vid vårdplanering på sjukhus utgå från att den enskilde kan välja ur det stora utbud som finns

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Jan Jönsson (fp) för majoriteten (m), fp), (kd) enligt följande.

Vi ser positivt på den kundvalsmodell som nu införs inom äldreomsorgens vård och omsorgsboende, med början den 1 juli 2008. I den föreslagna kundvalsmodellen sätts den äldres integritet och självbestämmande i fokus, vilket vi tycker är bra. Utgångspunkten måste vara att den äldre ska ha rätt till eget val av boende.

Modellen ger också mindre, fristående utförare möjlighet att etablera sig, vilket i sin tur medför ett bredare utbud och större mångfald för den enskilde att välja bland.

Med den nya kundvalsmodellen tar vi ett steg från den så kallade stadsdelsarresten eftersom den äldre ges möjlighet att välja boende över stadsdelsgränserna, i hela staden. Nu kommer stadens samtliga vård- och omsorgsboenden att bli en resurs för alla stadens äldre.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Margareta Johansson för minoriteten (s), (v) och (mp) enligt följande.

Vi är positiva till tydliga riktlinjer för ett köhanteringssystem i äldreomsorgen, men riktlinjerna måste vara anpassade efter de äldres behov. Vi är därför bekymrade över att våra äldres behov inte kommer i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö.

”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt” står det i förslaget, men vad som menas med ”annat sätt” framgår inte. Ett valfrihetssystem måste konstrueras så att det går att ta hänsyn till individuella behov, vilket är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Behovskriterier bör inarbetas i kösystemet. Även närhetsprincipen måste beaktas i regelverket.

Den borgerliga majoriteten säger sig stå för valfrihet och menar att ”valfrihet införs i äldreomsorgen den 1 juli 2008”. Trots det föreslås en begränsning av antalet köplatser och man erkänner därmed att löftena om valfrihet inte var realistiska. Att dessutom

bara ge de äldre tre dagar på sig att tacka ja är orimligt. En vecka är den kortaste tid som kan komma ifråga för att kunna sätta sig in i de olika alternativen och göra ett val.

I ärendet framkommer inte heller hur de köansvariga handläggarna ska finansieras. Vi frågar oss om stadsdelsnämnderna kompenseras för dessa tjänster? Med tanke på den strama budgeten för äldreomsorgen är det inte rimligt att belasta våra biståndshandläggare med fler arbetsuppgifter. Vidare undrar vi hur systemet ska implementeras och fungera i praktiken?

Att inte ta med servicehus i systemet är märkligt, då det snarare är de lite piggare äldre som kan ha orken att välja boende och ställa sig i kö. De som ska kunna välja boende enligt riktlinjerna är framförallt äldre som befinner sig nära livets slutskede. Vi är oroliga att de inte kommer orka med den byråkrati som kundvalsmodellen innebär. Detta visar tydligt på en oförståelse för de äldres faktiska situation.

En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre, är valfrihet för oss. Vi har alltid varit positiva till möjligheten att få välja mellan olika boenden. Valfrihet kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling och utan en dogmatisk utförsäljning av kommunala vård- och omsorgsboenden. Att centralisera och privatisera äldreomsorgen är inte lösningen på problemen i äldreomsorgen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Abdo Goriya (s), ledamöterna Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Ornina Younan (s), enligt följande.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi hänvisat och yrkat bifall till vår gemensamma reservation i äldrenämnden.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamöterna Elsemarie Bjellqvist m.fl. (s), Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v) enligt följande.

FÖRSLAG TILL BESLUT

att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut samt
att därutöver anföra följande

De föreslagna riktlinjerna för köhanteringssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden är ytterligare en pusselbit i den s.k. kundvalsmodellen som redovisas separat, vilket gör det svårt att få en helhetsbild. Genom att stycka sönder ursprungsärendet om den s.k. kundvalsmodellen i flera ärenden, blir det problematiskt att överblicka hela processen.

I det föreslagna systemet kommer de äldres behov inte i första hand, utan istället hur länge man har stått i kö. Ett system som bygger på valfrihet måste konstrueras så att det är möjligt att ta hänsyn till individuella behov, något som annars är grundläggande i alla beslut om bistånd, vård och omsorg. Denna uppfattning har också framförts av kommunstyrelsens pensionärsråd, som bland annat kräver att behovskriterier ska inarbetas i kösystemet.

Såväl äldrenämnden som stadsdelsförvaltningen vill minska antalet köer som den enskilde skall få stå i, vilket är en begränsning av den valfrihet som är avsikten med reformen. Vi menar att detta är en allvarlig begränsning av den utlovade valfriheten för de äldre. Att man dessutom ger de äldre endast tre dagar att tacka ja till ett erbjudande är orimligt, vilket också kommunstyrelsens pensionärsråd påpekar. Om personen i fråga råkar vara borta de dagarna, hos ett barn eller barnbarn exempelvis, kan han/hon alltså gå miste om en plats i ett boende.

I ärendet framkommer det inte heller hur tjänsterna som köansvariga handläggare ska finansieras; utgår det ytterligare finansiella resurser till stadsdelsnämnderna för denna samordning och för dessa tjänster? Med tanke på den strama budget stadsdelsnämnderna har fått för äldreomsorgen är det inte rimligt att belasta biståndshandläggarna med ytterligare arbetsuppgifter.

Att vidare inte inkludera servicehus i detta system är märkligt, då det snarare är äldre som bor på servicehus som har orken att se över boendalternativ och sedermera ställa sig i kö.

En hög grad av delaktighet och självbestämmande för den äldre, är valfrihet för oss.

Vi har alltid varit positiva till möjligheten att få välja mellan olika boenden. Valfrihet kan skapas inom ramen för dagens system utan en central ramupphandling och utan en dogmatisk utförsäljning av kommunala vård- och omsorgsboenden. Att centralisera och privatisera äldreomsorgen är inte lösningen på problemen i äldreomsorgen.

Införandet av ett bruksvalssystem för äldreboenden är en stor förändring i stadens verksamhet och köhanteringssystemet utgör en central aspekt i denna förändring. Därför anser vi att riktlinjerna måste ses över ytterligare innan ett slutligt beslut tas, detta då många frågor väcks utifrån den beredning som gjorts hittills.

Slutligen vill vi framhålla att vi är positiva till tydliga riktlinjer för ett köhanteringssystem inom äldreomsorgen, men riktlinjerna måste vara genomarbetade och anpassade efter de äldres behov.

Ersätтарыttrande gjordes av Pia Toremar (c) enligt följande.

”Om jag hade haft yrkanderätt, hade jag röstat enligt majoritetens förslag.”

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), ledamoten Maj-Len Eklund (v) och ledamoten Kenneth Rönquist (mp) enligt följande.

Förslag till beslut

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutar
att föreslå att ärendet återremitteras till äldrenämnden
att därutöver anföra

Den borgerliga alliansens s.k. kundvalsmodell presenteras styckvis och uppdelad och den blir därigenom svår att överblicka för ett samlat grepp. Just nu har vi pusselbiten Förslag till riktlinjer för köhanteringssystem av äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden, att ta ställning till. Risken för fel i besluten och behovet av framtida lagningar och lappningar i systemet blir därmed större.

Alliansen talar hela tiden om valfrihet. I förslaget om riktlinjer för köhanteringssystem föreslås att boenden ska förmedlas efter kötid och det ska inte finnas någon möjlighet för handläggaren att prioritera någon enskild förbi en kö. Hela staden ska behandlas lika. Såvitt vi kan förstå riskerar därmed närhetsprincipen att försvinna. Förutom att förslaget läggs i svävande formuleringar går det också stick i stäv med den valfrihet som alliansen menar att kundvalsmodellen innebär. Det är alltså inte längre den äldres behov utan den äldres förmåga att i tid ställa sig i kö som ska bli avgörande för rätten till vård och omsorg. Det låter som en ihålig valfrihetsprincip och stärker oss i uppfattningen att den valfrihet alliansen erbjuder i själva verket inte är något annat än valfriheten att välja vilken kö man vill stå i.

I förslaget står det: ”Om den enskildes behov är av akut karaktär måste detta lösas på annat sätt.” Vi är undrande över vad som menas med ”lösas på annat sätt”. Riktlinjerna bör vara konstruerade så att inga svepande formuleringar lämnar utrymme för godtycklig behandling av enskilda individer.

Vi kan inte tro annat än att även alliansen inser att deras kundvalsmodell inte ger den valfrihet som de högljutt utlovade i valrörelsen. Köplatserna föreslås bli begränsade och de äldre får bara 3 dagar på sig att tacka ja till ett erbjudande. Ve den äldre som råkar ligga på sjukhus några dagar när erbjudandet kommer. Han/hon får finna sig i att bli utan den önskade platsen. Det är med förlov sagt en rumphuggen valfrihet.

Det känns oroande att många äldre, kanske med multiproblematik, ska tvingas in i en byråkratisk kundvalsmodell där de inte bara ska tänka på sina behov utan också ta reda på var de tror att de får bäst vård och omsorg och dessutom hinna ställa sig i rätta köerna för att också verkligen få den vård- och omsorg de behöver. För att ytterligare komplicera valet av kö till önskad plats går det inte att ställa sig i kö förrän det finns ett biståndsbeslut som ger rätten köa.

Stadsdelsnämnderna ska tillhandahålla köansvariga tjänstemän för köerna till samtliga boenden inom egna stadsdelen samt till ett antal privata boenden utanför det geografiska området och med ett stort samordningsansvar mellan övriga stadsdelsnäm-

der. Biståndshandläggarna är redan idag hårt belastade och vi är oroliga för att de snäva resurser som stadsdelsnämnderna blivit tilldelade inte räcker till.

Vi socialdemokrater har alltid varit positiva till att de äldre i möjligaste mån ska få välja var de vill bo. Vi menar också att verklig valfrihet innebär hög grad av delaktighet och självbestämmande. Vi tror att det mycket väl går att utvidga valfriheten inom ramen för det system som råder idag utan att genomföra centrala upphandlingar och omfattande utförsäljningar och privatiseringar av våra gemensamma vård- och omsorgsboenden. Centralisering och privatisering löser inte några problem inom äldreomsorgen. Att däremot hasta fram olika beslut, styckvis och delat, tror vi skapar nya problem.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Karl Bern (fp) och ledamoten Olle Andretzky m fl (m) enligt följande.

Det här ärendet är en viktig del av valfrihetsreformen för äldre i Stockholms stad. De äldre ges ökat inflytande över sitt boende genom möjlighet att välja boende kombinerat med ett tydligt köhanteringssystem. Valfrihetsmodellens mål är att genom en mångfald av vård- och omsorgsboenden öka den äldres möjlighet att välja. Vi tycker att det är bra att stadsdelarna i sydväst kommer att gå ihop i denna fråga.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v) enligt följande.

Stadsdelsnämnden föreslås besluta att återremittera förslaget i syfte att klargöra hur det nya systemet ska fungera i akuta situationer.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v) enligt följande.

I det föreslagna systemet gäller för den som beviljas vård- och omsorgsboende i första hand den enskildes kötid, inte behovet av vård och omsorg, vilket borde vara det naturliga. Samtidigt är det oklart vad som kommer att gälla i akuta situationer. Att inte få utnyttja en ledig plats då det föreligger ett akut behov utan i riktlinjerna bara föreskriva "att detta ska lösas på annat sätt" finner vi cyniskt.

För att överhuvudtaget kunna ställa sig i kö efter ett biståndsbeslut innebär det att den vårdbehövande ska vara insatt i kundvalsmodellen som den borgerliga majoriteten infört. Med tanke på konditionen hos flertalet äldre som idag får ett biståndsbeslut för ett vård- och omsorgsboende är vi oroliga för att de inte kommer att orka med den byråkrati som föreskrivs i föreliggande riktlinjer.

En enig nämnd, inte minst genom aktiv plädering av nämndens moderater, har tidigare framhållit vikten av verka för att ge stadsdelens äldre större möjligheter att bo kvar i sin hembygd. Denna linje överges nu och de boendes och deras anhörigas chanser att få tillbringa sin ålderdom i en invand miljö kommer nu att försämrats.

De äldre på Östermalm kommer inte heller att kunna välja mellan verksamhet i egen regi och fristående utförare, eftersom den nuvarande borgerliga majoriteten har för avsikt att så snart som möjligt avveckla vård- och omsorgsboenden som drivs i egen regi och överföra dessa till fristående aktörer. Detta strider mot vad den borgerliga majoriteten i äldrenämnden har framhållit, nämligen att "äldre ska kunna välja mellan verksamhet i egen regi samt mellan större och mindre aktörer.